

ΤΟΜΟΣ Γ'. ΟΞΦΟΡΔΗ.
ΠΑΣΑ ΔΥΝΑΜΙΣ ΕΙ-
ΝΕ ΔΕΥΤΕΡΕΤΟΥΣΑ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑ-
ΛΕΙΟΥ ΟΠΕΡ ΤΕΚΜΗ-
ΡΙΟΙ Η ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ ΑΥ-
ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟΝ.

Σύγγραμμα μηνιαίως εκδιδόμενον ὑπὸ Πλάτωνος Ε. Δρακούλη.

ΤΕΤΧΟΣ Ζ'. ΙΟΥΛΙΟΣ.
ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΦΡΑΓ-
ΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΟΥ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΑΚΛΟΝΗΤΟΥΤΥΓΙ-
ΕΙΑΣ ΕΙ ΜΗ Ο ΦΡΑΓ-
ΜΟΣ ΟΝ ΣΤ ΕΠΕΤΡΕ-
ΨΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙΣ.

Ἐρευνα

Oxford, 1908.

ΕΝΝΕΑ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ὁ ἄγγλος ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν κ. Lloyd George ἀγορεύων ἐν Μάντσεστερ, ἐξέφρασεν ἰδέας τοιοῦτου ὕψους ὥστε φρονῶ ὅτι παραθέτων αὐτὰς ὧδε παρέχω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἀνάγνωσμα ἐξόχως ὠφέλιμον. Δὲν εἶνε σύνηθες ν' ἀκούη τις ἀπὸ πολιτευομένους ὑψηλὰς ἰδέας, ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ὁμολογήσῃ τις ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν παροῦσαν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν ἦτις ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆ βοήθεια τῶν σοσιαλιστῶν, ἴστανται ἐπὶ ὑπερτέρου ἠθικοῦ ἐπιπέδου. Ὁ κ. Lloyd George ἀναπτύσσει τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλευθερεμπορείας, καὶ ἐξηγεῖ ὅτι πρωτίστη ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας εἶνε ἡ εἰρήνη. "Ἡ ἐλευθερεμπορεία βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς τέμνει ἀτραπὸν διὰ τοῦ πυκνοῦ καὶ ζοφεροῦ δύσου τῶν ἐξοπλισμῶν, εἰς τὴν ἠλιόλουστον γῆν τῆς διεθνούς συναδελφώσεως (ἐπευφημίαι). Ἀγοράζομεν κολοσσιαίας ποσότητας ἀπὸ τὰ ἔθνη τῆς γῆς, καὶ πωλοῦμεν εἰς τὰ ἔθνη ἐπίσης κολοσσιαίας ποσότητας πραγμάτων. Μετακομίζομεν ἐδῶ, διαπορθμεύομεν ἐκεῖ καὶ ἐμπορικῶς κινούμεθα πανταχοῦ. Τὰ ἔθνη ἔχουν συμφέρον νὰ διάκεινται φιλικῶς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν συμφέρον νὰ διακείμεθα φιλικῶς πρὸς τὰ ἔθνη (ἐπευφημίαι). Τὸ ἐμπόριόν μας κραταιοῦται διὰ τῶν δεσμῶν τῆς εἰρήνης τῶν συνδεόντων τὰ ἔθνη πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐμπορικῆς ἀδελφότητος. Δύναμαι δὲ νὰ σᾶς εἶπω τοῦτο ὅτι ἐλεύσεται ἡμέρα καθ' ἣν τὸ ἔθνος ὅπερ θὰ ἐγείρῃ ξίφος κατ' ἄλλου ἔθνους θὰ τάσσεται εἰς τὴν αὐτὴν ἐγκληματικὴν κατηγορίαν εἰς ἣν τάσσεται τὸ ἄτομον τὸ πατάσσει τὸν ἀδελφόν του ἐν θυμῷ (ἠχηραὶ καὶ παρατεταμέναι ἐπευφημίαι). Δὲν γνωρίζω πόσαι γεννεαὶ—ἔστω καὶ αἰῶνες—θὰ παρέλθωσι πρὶν ἢ τὰ ξίφη ὑποχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐργαλεῖα τῆς γεωργίας, ἀλλὰ τοῦτο γνωρίζω καλῶς ὅτι ὅταν ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀνατεῖλῃ, θὰ λογισθῇ ὡς ἐν τῶν μεγίστων καὶ εὐγενεστάτων κατορθωμάτων ἐν τῇ θαυμασίᾳ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὸ ὅτι οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς μικρᾶς ταύτης νήσου ἦν καλοῦμεν ἀγγλικὸν βασίλειον, ἄμοιροι μὲν συμμάχων κατέναντι τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου, ἀλλὰ ἀτρομήτως καὶ νικηφόρος ὑπερήσπισαν τὴν ἀτραπὸν δι' ἣς ἡ ἀνθρωπότης ἐβάδισεν εἰς τοὺς ὀρίζοντας ὧν ὁ ἀναξ τῆς εἰρήνης ἀνάσσει ἔσαεί."

Κατὰ τὰς ἐκφράσεις τοῦ Βύλωφ, ὁ πρακτικώτερος τρόπος πρὸς προαγωγὴν εἰρήνης μεταξὺ τῶν ἐθνῶν εἶνε ἡ προαγωγὴ διεθνούς φιλοξενίας. "Ἀπαξ οἱ λαοὶ κάμωσι τὴν γνωριμίαν ἀλλήλων, μέγਾਲος θὰ ἐλαττωθῇ ὁ κίνδυνος τῶν ἐρίδων μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων. Πρώτη, λοιπόν, ἀρχὴ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς εἶνε εἰρήνη. Δευτέρα ἀρχὴ αὐτῆς εἶνε ἡ προαγωγὴ διεθνούς φιλοξενίας. "Ὅπως βασιλεῖς δεξιούνται βασιλεῖς, καὶ ἡγεμόνες ἐπισκέπτονται ἡγεμόνας, οὕτω αἱ δημοκρατικαὶ κυβερνήσεις τοῦ μέλλοντος θὰ καλλιεργῶσι συστηματικὰς ἀλληλεθνεῖς ἐπισκέψεις. Ἡ Ἀγγλία φέτος δεξιούται μέγαν ἀριθμὸν διακεκριμένων ἐπισκεπτῶν. Ὁ προέδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐπισκέπτεται τὴν λονδίνειον ἐκθεσιν, καὶ συνεπεία τῆς ἐπισκέψεως ταύτης οἱ ἀριστοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας γνωρίζουσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν Ἀγγλίαν. Πέρυσιν οἱ δήμαρχοι τοῦ ἀγγλικοῦ βασιλείου ἐπεσκέφθησαν τοὺς δημάρχους τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας, οὗτοι δὲ ἀνταποδίδουσι τὴν ἐπίσκεψιν φέτος. Ἐτέρωθεν ἑκατὸν ἱερεῖς γερμανοὶ φιλοξενούνται ὑπὸ ἀγγλων ἱερέων παντὸς δόγματος. "Ὅχι ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἡ ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὸ θέρος τοῦτο συγκρότησις τοῦ συνεδρίου τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, καὶ ἡ κατὰ τὸν παρόντα μῆνα συνάθροισις τῶν ἐπιλέκτων ἀθλητῶν εἰκοσιτριῶν ἐθνικοτήτων πρὸς τέλεσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Βραδύτερον ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ διαφόρων κρατῶν εἶνε ἐπίσης σημαντικὸν γεγονός ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀλληλεθνοῦς γνωριμίας. Εἶνε ὡς εἶπον στοιχείον τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἵνα ἡ κυβέρνησις ἐνθαρρύνῃ πνεῦμα φιλαδέλφου δεξιώσεως πάντων τῶν ἐπισκεπτῶν τούτων. Τρίτη ἀρχὴ διέπουσα τὴν παροῦσαν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας εἶνε ἡ βιομηχανικὴ ὁμόνοια. Διαιτησία καὶ συμφιλίωσις θὰ ρυθμίζωσιν ἐφεξῆς τὰς ἐνεργείας τῆς κυβερνήσεως ὡσάκτις ἀναφύονται διαφοραὶ μεταξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοστασιαρχῶν. Ἰπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπερατώθη ἀρτίως διένεξις ἐργατῶν αἰδηροδρόμου προαχθέντων τῶν συμφερόντων τῆς ἐργασίας. Ὅμοίως ἀπεσοβήθη δεινὸς βιομηχανικὸς πόλεμος καὶ μετὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτῆς ἀρχῆς εἰς τὴν διένεξιν τῆς ναυπηγῶν. Αἱ τάσεις αὗται ἐλπίζεται ὅτι θὰ καταλήξωσιν εἰς ψῆφον νόμου διαιτησίας ὡς συνέβη ἐν Νέα Ζη-

λανδία. Τετάρτη ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς τῶν φιλελευθέρων εἶνε ἡ βιοτεχνικὴ καὶ ἐμπορικὴ μὀρφωσις. Τὸ μυστικὸν τῆς βιομηχανικῆς εὐδοκίμησεως τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας εἶνε ἡ ἀρτία μὀρφωσις τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ Ἀγγλία ἐννοεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἐλβετικὸν καὶ γερμανικὸν παράδειγμα ἐξοβελίζουσα τὸ ὀπισθοδρομικὸν πνεῦμα καθ' ὃ ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖται ἀνάδοχος τῆς παιδείσεως τοῦ ἔθνους, καὶ τὴν λοιπὴν τῶν συντηρητικῶν μωρίαν περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἄγγλοι φύσει ὑπερέχουσι τῶν ἄλλων λαῶν. Ἡ νῦν κυβέρνησις θὰ καυτηριάσῃ τὸ αἰσθημα τοῦτο ἄτε πρόξενον μεγάλης ὀπισθοδρομήσεως καὶ θὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἐφεσίω τοῦ διδάσκεισθαι ἀπὸ τοὺς ξένους πᾶν ἀξιοδίδακτον. Πέμπτη ἀρχὴ αὐτῆς εἶνε ἡ ἀναβίωσις τῆς γεωργίας. Ἡ πολιτικὴ τῶν φιλελευθέρων ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ γεωργία εἶνε ἡ βάσις τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος θὰ στέρξῃ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ ξένους. Θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν μαθήματα περὶ τὴν θαυμασίαν ἐπιτενῆ καλλιέργειαν, ἀπὸ τὴν Δανίαν μαθήματα περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἐπαναστατήσασαι τὰς ἄγροτικὰς βιομηχανίας, καὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν μαθήματα περὶ ἐφαρμογῆς τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ μηχανικῶν μεθόδων ἐπὶ τῆς γεωργίας. Διὰ τοῦτο καὶ πλήρης ἀναδιοργάνωσις τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας μέλλει νὰ συντελεσθῇ ὥστε νὰ καταστῇ κέντρον τῆς ὅλης γεωργικῆς δράσεως τῆς χώρας, καὶ προσέτι θὰ ἰδρυθῶσι γεωργικαὶ τράπεζαι, καὶ θὰ ἀναπτυχθῇ τὸ συνεργατικὸν πνεῦμα κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, ὥστε νὰ ἀρθῇ πᾶν πρόσκομμα τιθέμενον μεταξὺ τοῦ παραγωγοῦ τῶν πεδιάδων καὶ τοῦ καταναλωτοῦ τῶν πόλεων. Ἐκτὴ ἀρχὴ εἶνε ἡ βελτίωσις τῆς σωματικῆς ῥώμης τῶν πολιτῶν. Πᾶν ἄτομον εἶνε πολῦτιμος ἐθνικῆς μονίας. Ἰνα τὸ ἔθνος δύναται νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας του καὶ τὴν ὑποστολὴν του ἐπιτυχῶς τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν δέον νὰ τρέφονται καλῶς, καὶ τυγχάνωσι παντὸς πλεονεκτήματος, οἰκίσεως καὶ ψυχαγωγίας ἀκριβῶς ὡς ἐὰν οἱ πατέρες των ἦσαν πλούσιοι. Ἡ τροφὴ καὶ ἡ σωματικὴ ἀνάπτυξις τῶν τέκνων εἶνε ἡ ρίζα τῆς ἐθνικῆς εὐεξίας· εἶνε μέρος τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας νὰ διαφρουρήσῃ τὴν ὑγείαν τῶν παιδῶν, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἤδη ψηφίζόμενος νόμος ὁ ἀπαγορεύων εἰς μείρακας νὰ καπνίζωσι καὶ ὁ προνοῶν περὶ ἰδρύσεως ἐντευκτηρίων τῶν ἐφήβων. Ἐβδόμη ἐν τῷ προγράμματι τῆς νέας πολιτικῆς εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς σιδηροδρομικῆς μεταρρυθμίσεως ἣτις ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐθνικοποίησιν τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κράτους. Γάλλοι καὶ ἑλβετοὶ καλλιερῆται καὶ δὴ καὶ κινέζοι θὰ προσκληθῶσι νὰ μεταβάλωσι εἰς γόνιμον ἔδαφος τὰς μεγάλας ἐκτάσεις τῆς παρὰ τοὺς σιδηροδρόμους γῆς ἣτις μένει ἄγονος, καὶ οὕτω ἐπιτευχθῇ ἑκατομμυρίων λιρῶν ἑτησίᾳ πρόσσοδος. Ὁγδὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς χρησιμοποίησις τῶν διωρυγῶν κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γερμανίας τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας ἐνθα τὸ σύστημα τῶν διωρυγῶν

τοῦ κράτους ὡς μέσου συγκοινωνίας καὶ ἐμπορίου ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέρος τῆς κυβερνητικῆς εὐθύνης. Ἐννάτη ἀρχὴ εἶνε ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἄνευ ἐργασίας ἐργατῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἐν τῶν ἀκανθωδεστέρων καὶ μᾶλλον ἐπειγόντων προβλημάτων τῆς νῦν ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Τὸ ζήτημα τῶν στερουμένων ἐργασίας δὲν εἶνε ἀπλοῦν ζήτημα καθήκοντος, ἀλλ' εἶνε οἰκονομολογικὸν πρόβλημα θεμελιώδους σπουδαιότητος. Πᾶς πολίτης δέον νὰ εἶνε παραγωγὸς πλούτου, ἄλλως ἢ ὑπαρξίς του βαρύνει τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας. Ἡ παροχὴ ἐργασίας εἰς πάντας εἶνε μέρος τῆς κυβερνητικῆς εὐθύνης. Ἡ οὐσία, τέλος, τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς εἶνε ὀλιγώτερον στρατιωτικὴ καὶ περισσώτερον ἀνθρωπιστικὴ.

Τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν *La Revue* περιέχει ἄρθρον τοῦ ἰάπωνος Λου-Πύ, περὶ κινέζων καὶ ἰαπῶνων, δι' οὗ ὁ γράφων ὑποστηρίζει ὅτι τὰ δύο εἰρημένα ἔθνη δὲν εἶνε ὁμαίμονα. Οἱ κινέζοι ἀνήκουν εἰς τὴν μογγολικὴν φυλὴν οἱ δὲ ἰάπωνες εἰς τὴν μαλαγιανὴν. Οἱ ἰάπωνες ἀδέσμευτοι ὄντες ὑπὸ πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐποψίω ἐρχονται ἀκωλύτως εἰς συνάφειαν μετὰ εὐρωπαϊῶν δανειζόμενοι ἰδέας, τρόπους καὶ ἐφευρέσεις. Οἱ κινέζοι συγκατεχόμενοι ὑπὸ τῶν παραδόσεων καὶ προλήψεων τοῦ παρελθόντος των δυσπιστοῦν πρὸς τοὺς ξένους καὶ οὐδαμῶς ὠφελοῦνται ἐκ τῆς ἐπιμιξίας ἣν, ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τῶν πραγμάτων ἀναγκάζονται νὰ στέρξωσι. Ῥίζα τοῦ ἠρωϊσμοῦ ὃν ἔδειξεν ὁ ἰαπωνικὸς στρατὸς εἶνε ἡ πεποιθήσις ἣν ἔχει πᾶς ἰάπων ὅτι μετευσαρκοῦται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐθις καὶ αὐθις. Ὡς ἐκ τῆς πεποιθήσεως ταύτης, ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου δὲν θορυβεῖ ποσῶς τὸ ἰαπωνικὸν ἔθνος.

Τὸ περιοδικὸν τοῦ Λονδίνου *Open Road* περιέχει μίαν παραβολὴν πολὺ διδακτικὴν. Ὁ ἀρθρογράφος ὁμιλεῖ περὶ τῶν ξέων καὶ τῆς ἐξελιξείας τοῦ κῶνωπος καὶ παρομοιάζει τὰς λάρβας αὐτοῦ πρὸς τοὺς βραδέως ἀναπτυσσομένους ἀνθρώπους. Αἱ λάρβαι τῶν κῶνωπων εὐρισκόμεναι εἰς τὸ ὕδωρ κολυμβῶσι κατὰ διαφόρους στάσεις. Τινὲς ἔχουσι τὰς αὐράς των ἐστραμμένας πρὸς τὰ ἄνω ἄλλαι τὰς κεφαλὰς των. Πολλὰ δὲν κολυμβῶσι πολλὴν ὥραν ἀλλὰ ρικνῶς φέρονται πρὸς τὸν βυθόν. Φαίνονται ὡσεὶ ἐφιλονεῖκουν περὶ τῆς προσηκούσης στάσεως τοῦ μικκύλου των σώματος, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὄλαι βεβαίως εὐρισκονται εἰς πλήρη σκοτὸς περὶ τοῦ ποῦα ἢ καλητέρα στάσις. Ἀναχωροῦσιν ὄλαι ἀπὸ μίαν σκέψιν, θέτουσιν ὄλαι μίαν θεμελιώδη ὑπόθεσιν ὡς ἀφετηρίαν τοῦ τρόπου καθ' ὃν κίνησιν. Ἡ ὑπόθεσις ἦν τόσῃ ἀκλονήτως ἀναγράφουσι εἶνε ὅτι πᾶν ὃν ἐν τῷ σύμπαντι ζῆ εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη τὰς δεσμεύει ὄλαι ἀμειλίκτως. Αἰφνης ἡμέραν τινα μία λάρβα αἵρεται ἀπὸ τὸ ὕδωρ. Ἐχει πτέρυγας πλέον! Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ὕδατος δὲν ἐφαρμόζεται πλέον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρθεῖσαν λάρβαν. Προσέτι ἐὰν ὁ πτεροεὶς κῶνωψ πέσῃ πάλιν εἰς τὸ ὕδωρ, ἀποθνήσκει. Ὁμοίον τι εἶνε ἡ ὑποδοῦλωσις εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος, καὶ ὅπως ὁ κῶνωψ δὲν πρέπει πλέον νὰ παίζῃ μὲ τὸ ὕδωρ ἀπαξ ἀπέκτησε πτερά, οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπος οἱ ὁ ἀρθεῖς ὑπεράνω τῶν προλήψεων δὲν πρέπει πλέον νὰ σφύεται πρὸς τὰ κατώτερα νερὰ τοῦ εἶναι, ἐνθα κολυμβῶσιν οἱ σχαδόντες.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ.

ΑΡΘΡΟΝ ΕΠΙΤΗΔΕΣ ΓΡΑΦΕΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑΝ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΙΑΠΡΕΠΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΥ.

HOWARD WILLIAMS.

(Μέρος πρώτον.)

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, κατὰ γενικὴν ἀπάντων ἀνομολόγησιν, ὀφείλει ἡ Εὐρώπη, πλείοτερον ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην αἰτίαν, τὴν ἐαυτῆς ἔξοδον ἀπὸ τὰ ζοφερὰ νέφη τῆς ἀμαθίας καὶ παχυλῆς δεισιδαιμονίας—τὸν ὑπέρτερον δηλαδὴ πολιτισμὸν τῆς, διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς. Ἡ διαφωτιστικὴ ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀμυδρῶς ἤδη ἀντιληπτὴ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ', τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' καὶ καταφανέστερον περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, εἶχε καταστή, ὑπὸ διανοητικὴν ἐποψίν, ὁ ἰσχυρότατος παράγων ἐν τῇ βραδείᾳ καὶ βαθμιαίᾳ ἀνεξίξει τοῦ δυτικοῦ κόσμου πρὸς ὑπερτέρας συλλήψεις βίου καὶ διανοήσεως. Ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψίν, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, καίπερ οὐδαμῶς ἀσήμαντος, πόρρω ἀπέειχε τοῦ νὰ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τοὺς καθαρῶς διανοητικὸς θριάμβους τῆς. Πλὴν ὀλίγων διαπρεπῶν ἐξαιρέσεων—ὡς ὁ κλεινὸς Ἐρασμος, ὁ Μῶρ (κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τοῦ βίου του), ὁ Ραβελλαί, καὶ ὁ Μονταίγνιος (βραδύτερον) ἀκριβῶς ὡς φερ' εἶπειν ὁ ἀνελιχθεὶς χριστιανισμὸς εἶχε μεταβάλλει τοὺς σκοποὺς μᾶλλον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου πολυθεισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, οὕτω τὸ κήρυγμα τῆς Νέας Μαθήσεως, παρὰ πᾶσαν τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν του ἀπέναντι τῶν μεσαιωνικῶν λογομαχιῶν (κατ' εὐφημισμὸν κληθεισῶν διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς φιλοσοφίας) εἶχεν ἀπορρίψει τὴν μορφήν μᾶλλον ἢ τὴν οὐσίαν τῆς παντάπασιν ἀνεπωφελούς καὶ παιδαριώδους ἐκείνης ψυχολογίας—ἵνα μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τοῦ ἐξόχου ἑλληνοῦ κριτικοῦ Λουκιανοῦ. Κατὰ τὴν ἐκφράσιν τοῦ Σένεκα, ἡ φιλολογία ἐξηκολούθει κατὰ μέγα μέρος νὰ σφετερίζεται τὴν θέσιν καὶ τὰς λειτουργίας τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας. Ἡ μεγάλη φιλοδοξία τῶν λογίων ἐξηκολούθει νὰ ἐκδηλοῦται ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πῶς δεῖ συζητεῖν μᾶλλον ἢ τοῦ πῶς δεῖ βιοῦν. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος βαίνει κατὰ τρόπον βραδύν, βαθμιαῖον καὶ σπασμωδικόν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων, μόνον μετὰ μακράϊωνα καλλιέργειαν τῆς διανοίας καθίσταται ὄλως δυνατὴ ἢ ἔτι ὑπερτέρα καλλιέργεια, ἡ καλλιέργεια δηλαδὴ τοῦ ἠθους καὶ τῆς συνειδήσεως· μόνον δὲ αἱ ἐκλεκτότεραι φύσεις, τῆδε κάκεισε κατορθόνουσιν νὰ ἀρθῶσιν ὑπεράνω τῶν συσσωρευμένων σκυβάλων τῶσων αἰῶνων ἀμαθίας, δεισιδαιμονίας καὶ σοφιστείας ἅτινα ἀφήκαν τὴν μοιραίαν σφραγίδα των τῶσφ βαθέως ἐγκεχαραγμένην ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος.

Οὕτω συνέβη ὥστε νὰ ἐπιζήση εἰς τὰ φυτώρια

τῆς μαθήσεως—τὰ λύκεια καὶ τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἑσπερίας—τὸ πνεῦμα τοῦ λογιωτατισμοῦ ὡς πράγματι καὶ νῦν ἔτι ἐπιζῇ· καὶ ὁ σαρκασμὸς δὲν ὁ Γκαίτε ἐκφέρει διὰ τοῦ Μεφιστοφελούς του

Mit Worten lässt sich trefflich streiten

Mit Worten ein System bereiten

ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ στερῆται νοήματος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς μέγα μέρος τῆς νεωτέρας οὕτως καλουμένης φιλοσοφίας.

Προτιθέμεθα ὡδε νὰ ἐφελκύσωμεν προσοχὴν εἰς τὰ παρηγκωνισμένα ἐκεῖνα ὑπέρτερα ἠθολογικὰ συγγράμματα τῆς ἑλληνικῆς λογογραφίας, ἡ ἐπιρροὴ τῶν ὁποίων ἀντανακλάται, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπεκτείνεται, καὶ διὰ τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς λατινικῆς λογογραφίας. Πρυτανεῦον ἀξίωμα, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι (ὅστις εἶνε ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ὅτι ὁ λογιωτατικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι ἦτο ἐν τῷ μεσαιῶνι) πρυτανεῦον δόγμα αὐτοῦ εἶνε νὰ ἐξαίρη ὑπερβολικῶς τὴν μορφήν ὑπερίνω τῆς οὐσίας—ὑπεράνω τοῦ ὀρθῶς κρίνειν καὶ αἰσθάνεσθαι. Εἶνε δὲ τοῦτο θεμελιῶδες δόγμα τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ, ὀλεθρίως δεσπόμενον καὶ διὰ τοῦ γνώμονος "ἡ τέχνη χάριν τῆς τέχνης" (μόνης). Ἴνα πεισθῇ τις περὶ τῆς ὀλεθριότητος τοῦ γνώμονος τούτου ἀρκεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ οἰανδήποτε τῶν πινακοθηκῶν τῆς Εὐρώπης ἵνα ἀμέσως ἀντιληφθῇ τὴν φθοροποιὸν ἐπιρροὴν του. Μάτην θ' ἀνεξήτει τις ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν ἔργων τῆς συγχρόνου Τέχνης στοιχεῖα ἐμπνέοντα εἰς τὸν θεατὴν αἰσθήματα ἀνθρωπισμοῦ καὶ δικαιοφροσύνης, καίτοι βεβαίως ὑπάρχουν ὀλίγαι ἐξαιρέσεις. Καὶ εἰς τὴν ἐν γένει λογογραφίαν τῆς ἐποχῆς μας—εἰς τὰ ποιητικὰ προϊόντα ἔτι μᾶλλον ἢ εἰς τὰ πεζὰ—καταφανῆς εἶνε ἡ αὐτὴ ἀποχαυνωτικὴ ἐπίδρασις· ἐν συγκρίσει δὲ πρὸς τὰ προϊόντα, φερ' εἶπειν, τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν συγχρόνων ἔργων κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ἡ χλιαρότης. Σχεδὸν θὰ ἔλεγέ τις ὅτι τὸ ὑπέρτερον αἶσθημα, ἐπιμελῶς καὶ ὀτρηνῶς ἐξοβελίζεται ὡς παντάπασιν ἀλλότριον καὶ δὴ ἀνάξιον τῆς "Ἀρίστης Τέχνης" καὶ τοῦ "φιλοσοφικοῦ" πνεύματος. Τοιαύτη εἶνε ἡ παράδοξος διαστροφή τῆς κρίσεως ἡ καθισταμένη δυνατὴ διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν αὐθεντίαν καὶ τὴν παράδοσιν· ὅσον ἀφορᾷ τὰ παρ' ἡμῖν φυτώρια τῆς μαθήσεως, ἡ ἐν λόγῳ ἀκαδημαϊκὴ πρόληψις εἶνε ἔμπλεως ἔτι ἐπιβλαβεστέρας δυνάμεως καθόσον ἐπιδρᾷ ὀλεθρίως ἐπὶ τοῦ ἠθους τῆς ἀνατελλούσης γενεᾶς. Αὐτὴ ἡ φθοροποιὸς τάσις πρὸς λεξοσυστήματα ἐν τῇ παιδείᾳ δεσπόμεναι ἔτι καὶ νῦν, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ πανεπιστήμια ἔνθα ἡ διδασκαλία τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν σπανίως ὑπερβαίνει τὰ στενὰ ὄρια τῆς αὐθαιρέτως καλουμένης "κλασικῆς" ἐποχῆς. Καίτοι δὲ ἐντὸς τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας ἢ τριακονταετίας, σημαντικαὶ ἐγένοντο προσθήκαι εἰς τὸν κύκλον τῶν ἑλληνικῶν

σπουδῶν καὶ πλείστα ἐγχειρίδια ἐγράφησαν ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ, ἐν τούτοις τὸ ἀξιοθρήνητον γεγονός ἀπομένει ὅτι τινὲς τῶν τιμαλφεστέρων καὶ ἀνθρωπιστικώτερων ἐκ τῶν πλουσίων λογογραφικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θησαυρῶν του κείνται περιφρονημένοι καὶ παρημελημένοι. Τῆς Ἀνωτέρας Ἠθικῆς ἀναγκαία βᾶσις εἶνε ἡ δικαιοφροσύνη· ἀκριβῶς δὲ αὐτὸ τὸ αἶσθημα εἶνε τὸ εἰδικῶς διακρίνον τὰ ἄριστα πνεύματα καὶ τὴν ἀρίστην φιλοσοφίαν τῆς πάλαι Ἑλλάδος. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης λογογραφικῆς ἐποχῆς— ἀπὸ τῶν ποιημάτων τοῦ Ἡσίοδου μέχρι τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλούταρχου καὶ τῶν Παραλλήλων βίων, ἐπὶ ὅκτῳ δηλαδὴ αἰῶνας, ἡ δικαιοφροσύνη εἶνε προέξοχον χαρακτηριστικόν. Παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ ἱστοριογράφοις (ιδίως παρὰ τῷ Ἡροδότῳ) ἐκδηλοῦται ὡς πίστις περὶ θείας ἢ φυσικῆς Νεμέσεως τιμωροῦσης διάπραξιν σκληρῶν ἀδικημάτων, ἢ ὕβρεως, ὑπερηφανείας καὶ ἀλαζονείας. Ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Ἡσίοδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι τὸ περὶ δικαίου αἶσθημα ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἀγανακτικῇ τοῦ ποιητοῦ κατακρίσει τῶν ἀνόμων νομικῶν καὶ δικαστῶν, διακεντωμένη μάλιστα ὑπὸ προσωπικῆς αὐτοῦ πείρας τῶν ἀδίκων ἀποφάσεών των. Εἶνε λίαν γνωστὸν ἡ ὥστε νὰ χρηθῆ εἰδικῆς μνείας, ὅτι εἰς τὸ ἐν λόγῳ πανάρχαιον ποίημα—τὸ ἀρχαιότατον τῶν λογογραφικῶν λειψάνων—ζωηρῶς ὁ Ἡσίοδος ἐξεικονίζει ἡμῖν τὸν βάρβαρον βίον τοῦ χαλκοῦ, ἐτι δὲ πλείοτερον, τοῦ σιδηροῦ αἰῶνος, καθ' ὃν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐγκαταλιπὼν τὴν ἀθῶαν δίαιταν τῶν φυτῶν καὶ λαχανικῶν “τὴν ἀρίστην τοῦ ἀνθρώπου τροφήν” ὡς τὴν ἀποκαλεῖ, ὁ ἄγγελος ἀοιδὸς τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνος, Μίλων, προσέφυγεν εἰς τὴν βάρβαρον αἰμοχαρῆ δίαιταν παράγουσαν δῆθεν “κρατερόφρονα θυμόν” βεβαίως δὲ πᾶν εἶδος κτηνώδους βίας καὶ κακώσεως καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Παριστᾶ μάλιστα καὶ τὰς προστάτιδας αὐτοῦ, τὰς οὐρανίας Μούσας, ὡς μεμφομένας τοὺς γείτονας αὐτοῦ ποιμένας διὰ τὰς κρεοφαγικὰς ὀρέξεις των. Εἰς τὸ μέγα πολεμικὸν ἔπος τῆς ὀμηρικῆς Ἰλιάδος ὅπερ stultorum regum et populorum continet cestum, δὲν ζητούμεν ἠθικὸν καὶ ἀνθρωπιστικὸν αἶσθημα, ἐν τούτοις καὶ ἐκεῖ διακρίνονται ἴχνη αὐτοῦ. Ὅσῳ καὶ ἂν εἶνε τὸ ἔπος πλήρες τῶν φρικαλεοτήτων καὶ τῶν βαρβαροτήτων τοῦ πολέμου, καὶ τοῦ σχεδὸν ἐξίσου ἀποτροπαίου γεύματος τοῦ παρομαρτοῦντος εἰς αὐτάς, οὐχ ἦττον ὁ ποιητὴς σχεδὸν ἀνεξαιρέτως τὸ περιγράφει μετ' ἀπεχθείας. Μάλιστα, εἶνε δὲ τοῦτο γεγονός ὅπερ καθ' ὅσον γνωρίζομεν δὲν ἀντελήφθησαν οἱ ὀμηρισταί, ἐκ τῶν παντοίων ἐπιθέτων ἅπερ θέτει εἰς τὴν διαθεσίν του ἡ θαυμασία δαψίλεια καὶ δύναμις τῆς γλώσσης του, προκειμένου νὰ ψάλλῃ περὶ πολέμου, ἡ μεγάλη πλειονότης αὐτῶν εἶνε δηλωτικὰ φρίκης καὶ ἀπεχθείας. Οὐδὲ λείπει ἐκ τοῦ ποιήματος ἡ συναίσθησις περὶ τῆς Νεμέσεως ἢ Ἀδραστείας ἥτις

τιμωρεῖ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν βίαν. Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ὅτι ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσίας (εἴτε εἶνε ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος εἴτε μὴ) φαίνεται ὁμόφρων—μέχρι τινὸς τοῦλάχιστον—μὲ τὸν Ἡσίοδον ὅσον ἀφορᾷ τὴν προτίμησιν τῆς ἀναίμακτου διαίτης, ὅταν τόσον ἐμφαντικῶς ἐγκωμιάξῃ τὰ ἄλφιστα ὡς τροφήν τοῦ ἀνθρώπου (Ὀδ. Β). Ἀλλ' ἡ ὑψίστη τιμὴ ὀφείλεται εἰς τὸν διασημότετον καὶ ἀνθρωπικώτατον ἐκ τῶν ἰδρυσάντων τὰς ἀρχαίας φιλοσοφικὰς σχολὰς τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, τὸν ἔνδοξον σοφὸν τῆς Σάμου, ὅστις πρῶτος, ἐν τῇ δυτικῇ οἰκουμένῃ, συμπεριέλαβε τὰς ἀθῶας ὑπανθρωπίνας φυλάς ἐν τῇ ἀκτίνι τῆς Ἠθικῆς. Ἡ πυθαγόρειος ἀπαγόρευσις τῆς σφαγῆς χάριν τροφῆς—τόσῳ γλαφυρῶς ἐκτιθεμένη εἰς τοὺς γοητευτικὸς στίχους τῶν Μεταμορφώσεων τοῦ Ὀβιδίου, ὀφείλοντος τὴν ἔμπνευσίν του (εἶνε σχεδὸν περιττὸν νὰ τὸ ἀναφέρωμεν) εἰς τὴν πλουσίαν ἑλληνικὴν θεολογίαν καὶ μυθολογίαν—ἀποτελεῖ, ὡς εἶνε λίαν γνωστὸν, κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου σαμίου προφήτου. Ἐν τούτοις ἡ διδασκαλία αὕτη εἶνε παρημελημένη ἢ σχεδὸν παρημελημένη ὑπὸ πλείστον ἐκ τῶν νεωτέρων κριτικῶν. Ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι μετὰ Χριστόν, ὁ διαπρεπέστατος τῶν νεοπλατωνιστῶν Πορφύριος ἀνέπτυξε καὶ ἐπηύξησεν, ὡς θὰ δείξωμεν παρακατιόντες, τὸ θεμελιῶδες τοῦτο δίδαγμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ὅπως ἀνέπτυξε καὶ ἐπηύξησεν αὐτὸ ὁ Πλούταρχος ἕνα καὶ ἡμισὺν αἰῶνα πρότερον. Περὶ τοῦ ὕψους τῆς πυθαγορείου Ἠθικῆς, ἀρκεῖ ἐνταῦθα ν' ἀναφέρω τὴν μαρτυρίαν τοῦ συμπατριώτου του Αἰλιανοῦ, συγγραφέως τῆς Ποικίλης Ἱστορίας κτλ. ὅστις παριστᾷ τὸν μέγαν διδάσκαλον ὡς βεβαιούντα ὅτι τὰ δύο ἄριστα χαρίσματα τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπου εἶνε τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸ εὐεργετεῖν. Οὐχ ἦττον ἐξοχος ἀνθρωπιστῆς εἶνε ὁ περιώνυμος Ἐμπεδοκλῆς ἐκ Σικελίας—πυθαγόρειος κατὰ μέγα μέρος, ὃν ὁ Λουκρήτιος, ἐξαίρει καὶ ἐξυμνεῖ εἰς τὸ ποίημά του De Rerum Naturā—τὸ ἐξοχώτατον τῶν λατινικῶν ποιημάτων. Ὡς γνωστὸν ὁ Λουκρήτιος μετὰ θαυμασίας εὐγλωττίας ἀνομολογεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Ἐπίκουρον. Εἰς τὸ ἐξοχον ποίημά του Περὶ Φύσεως, ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐνθουσιωδῶς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν τοῦ Πυθαγόρα, καί, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης βεβαίως ἐν τῇ Ῥητορικῇ, ἐμφαντικῶς χαρακτηρίζει ὡς ὑποχρέωσιν παντὸς ἀνθρώπου ν' ἀπέχῃ ἀπὸ σύστημα βίου συνεπαγομένου αἵματοχυσίαν. Ὁ Ξυδερκῆς ἄγγλος συγγραφεὺς, ὁ I. A. Σύμουδς παραβάλλει τὸν μέγαν προφήτην ποιητὴν, πρὸς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἄγγλων προφητῶν ποιητῶν Σέλλεϋ, ἅτε “ἀμφοτέρους ἔμπνευσμένους ὑπὸ τῆς πίστεως εἰς εὐεργετίδα παγκόσμιον Ψυχὴν, ὑπὸ τῆς ἀποστροφῆς πρὸς τὸν φόνον καὶ τὴν σφαγὴν, ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ἀθῶα ἔμψυχα, καὶ ὑπὸ τῆς ἀγανακτικῆς

πρὸς τὰς μεταξὺ ἀνθρώπων κακώσεις. Πάντα ταῦτα, ὑπολογιζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν αἰώνων, τῆς φυλῆς, καὶ τοῦ περιβάλλοντος εἶνε κοινὰ χαρακτηριστικὰ τῶν δύο ποιητῶν τοῦ ἕλλητος καὶ τοῦ ἄγγλου." Θὰ ἦτο δύσκολον ἢ ἀναμετρήσῃ τις τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἕλλητος ποιητοῦ. "Ὅχι μόνον ἐβελτίωσε ριζικῶς τὰς ὑγιεινολογικὰς συνθήκας τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ καθιέρωσε πολιτικὴν ἰσότητα, ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῶν ὁμάδων, αὐστηρῶς κατέκρινε τὴν διαγωγὴν τῶν ἀριστοκρατῶν, καὶ ἠρνήθη τὸ προσφερθὲν εἰς αὐτὸν στέμμα. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν Σικελίαν ἀνήκει καὶ ἡ ὑψηλὴ τιμὴ ὅτι ὑπῆρξε πατὴρ τοῦ διασημοῦ κωμωδιογράφου Ἐπιχάρμου ὅστις ἔχαιρε τὴν ἰδιάζουσαν ὑπόληψιν τοῦ Πλάτωνος μεγάλως ἐκτιμῶντος τὰς διδακτικὰς κωμωδίας του. Ἡ ἀπώλεια τῶν ἔργων τοῦ ἐπιφανεστάτου τούτου λογογράφου τῆς δωρικῆς φυλῆς, δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ θεωρῆται μία τῶν μεγίστων ἀπωλειῶν ἃς θρηνοῦμεν. Ἦσαν ἔργα ἅτινα καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις εἶχον ἐμπνευσιν οὐσιωδῶς ἀνθρωπιστικὴν, οἷον δὲ εὐτύχημα εἶναι εἰμάρται νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ φῶς ἐκ τῶν τεθαμμένων πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐνθα μετὰ τῶν ἄλλων πολυτίμων προϊόντων τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπερτέρου πνεύματος, εἰσὶν ἀναμφιβόλως κεκρυμμένα. Βήματα τινὰ πρὸς ἔρευναν ἐγένοντο ἀλλ' ἢ βραδύνοια τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων ἐξ ὧν αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξαρτῶνται, ἀναβάλλει τὸ εὐτύχημα τοῦτο ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Τῶν Γνωμικῶν ποιητῶν ὧν κορυφαῖος ἦτο ὁ Θεόγυις, καὶ οἵτινες ἤκμασαν τὸν 6^{ον} αἰῶνα π.χ. ὀλίγιστα σώζονται, καὶ εἰναι πρέπει νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων, αἱ ἰδέαι των δὲν διαφέρουσι πολὺ τῶν ἠθικολογικῶν συστημάτων τῆς σήμερον.

Διαφέρει ὅμως προκειμένου περὶ τῆς ἐπιζώσης δραματικῆς λογογραφίας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐν αὐτῇ εὐρίσκομεν σαφὲς καὶ βαρυσήμαντον τὸ μέγα χαρακτηριστικὸν τῆς Ἀνωτέρας Ἠθικῆς, — τὴν δικαιοφροσύνην δηλαδὴ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Νεμέσεως ὡς νόμου τοῦ βίου. Εἰς μὲν τὰ δράματα τῶν δύο ἀρχαιοτέρων τραγικῶν—τῶν θεοσεβῶν καὶ συντηρητικῶν Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους—τὸ ἐν λόγῳ χαρακτηριστικὸν προσλαμβάνει θρησκευτικώτερον τύπον, εἰς δὲ τὰ τοῦ ἀνθρωπικώτερου καὶ ὀρθολογικώτερου Εὐριπίδου τυγχάνει ἐμφαντικώτερας ἐκφράσεως ἢ φυσικὴ καὶ λαϊκὴ ἰδέα περὶ τιμωρίας τῶν κακοποιῶν, ὡς ἀναγκαία συνέπεια ἐν τῇ φυσικῇ συστάσει τῶν πραγμάτων. Εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Αἰσχύλου—τὸ ἀριστοῦργημα αὐτὸ τῆς ἑλληνικῆς τραγικῆς ποιήσεως, μεθ' ὅλην τὴν ἀξιοθρήνητον φθορὰν τοῦ κειμένου—προεξάρχουσι οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι φρουροὶ τοῦ δικαίου, ὁ Ἀλάστωρ, ἡ Ἄτη καὶ ἡ Ἀδράστεια τὸσφ σταθερῶς καὶ τὸσφ χαρακτηριστικῶς αἰσχύλειοι, ἢ δὲ (ὑπὸ τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν βαρβάρου θρησκευτισμοῦ καὶ ἱερατικῆς πανουργίας) τερατώδης ἀπαν-

θρωπία ἧς ἐγένετο ἔνοχος ὁ "ἀναξ ἀνδρῶν" θυσιάσας τὴν θυγατέρα του Ἴφιγένειαν, λαμβάνει τραγικῶς καὶ τρομερῶς τὰ ἀντίποινα διὰ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ ὑβρισθέντος μητρικοῦ αἰσθήματος τῆς συζύγου καὶ μητρὸς Κλυταιμνήστρας. Ἰσχυρὸν αἰσθημα ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἀδικίας ἔστω καὶ διαπραττομένης ὑπὸ τοῦ Διός, περιφανῶς διαλάμπει εἰς τὸν Προμηθεὶα Δεισμώτην ὅστις εἶνε τὸ δεύτερον ἀριστοῦργημα τῆς αἰσχύλειου δραματουργίας. Μίαν τῶν ὑψηλοτέρων ἐμπνεύσεων τῆς Ἀττικῆς Μούσης εὐρίσκομεν εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ ἐξόχως θεοσεβοῦς καὶ ὀπωσοῦν ἐθιμοταγοῦς Σοφοκλέους, ὅστις ἐντούτοις διὰ στόματος τῆς ἡρωίδος του ἐξαίρει τοὺς ἀγράπτους νόμους καὶ τὴν αἰωνίαν δικαιοσύνην ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων νομοθετημάτων.

Ἐκ τῆς τριανδρίας ὅμως τῶν ἐλλήνων τραγικῶν ὁ Εὐριπίδης ἀναμφερρῆστως εἶνε ὁ ἀνθρωπιστικώτατος καὶ εἰς αὐτὸν ἡ δικαιοφροσύνη ὡς συγκεκριμένον αἰσθημα ἀναφαίνεται εὐδιακριτώτερον καὶ σταθερώτερον. Ἀτυχῶς διὰ τε τὸ ἴδιον αὐτοῦ κῦδος καὶ διὰ τοὺς θαυμαστὰς του, ὁ ἐξόχος οὗτος φιλόσοφος καὶ ἀνθρωπιστὴς δὲν ἐξικνεῖται πάντοτε μέχρις ἑαυτοῦ. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐνθερμότατοι τῶν θαυμαστῶν του ὁμολογοῦσιν ὅτι τινὰ τῶν δραμάτων του εἶνε ἄγαν χρωματισμένα διὰ τοῦ διαλεκτικοῦ καὶ δὴ σοφιστικοῦ τόνου, ἀποκτηθέντος ἴσως ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Σωκράτους. Ἐντούτοις δὲν λησμονοῦμεν ὅτι τὰ σωζόμενα ἔργα τοῦ Εὐριπίδου εἶνε ἐλαχίστη ἀναλογία πρὸς τὰ μὴ διασωθέντα καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε ἀσφαλὲς νὰ ἐκφέρῃ τις ὀριστικὴν γνώμην περὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν δραμάτων του ἅτινα ἐν ταῖς ἐξόχως πεπολισμέναις Ἀθήναις ἐθαυμάζοντο εἴπερ τινὰ καὶ ἄλλα καὶ ἅτινα ὁ Ἀριστοτέλης, δὲν ὁ τε ἀρχαῖος καὶ ὁ νεώτερος κόσμος ἀναγνωρίζει ὡς τὸν ὑπατον κριτικὸν νομοθέτην, λέγει ὅτι φέρουσι τὴν ἀληθῆ τραγικὴν σφραγίδα ἅτε ἐξεγείροντα τὰ δύο κύρια γνωρίσματα τοῦ τραγικοῦ—τὸν τρόμον καὶ τὸν ἔλεον. Πολὺ φοβούμεθα ὅτι ἐν τοῖς λυκείοις καὶ πανεπιστημίοις οὐχὶ τὰ ἐκλεκτότερα προϊόντα τῆς εὐριπιδείου μεγαλοφυΐας ἐκτιμῶνται. Ἐν τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς κύκλοις πολλάκις, φερ' εἰπεῖν, ἐξαίρονται ἐνθουσιωδῶς αἱ Βάκχαι—τὸ ἥκιστα, κατὰ τὴν κρίσιν μας, ἀντάξιον τοῦ εὐριπιδείου πνεύματος.

Οὔτε τὴν Ἀλκυστιν καίπερ περιέχουσαν ἐξοχὰ μέρη συζυγικῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως δυνάμεθα νὰ τάξωμεν εἰς τὴν αὐτὴν περιωπὴν ἢ κατηγορίαν μετὰ ἀριστοῦργημάτων τῆς ἀττικῆς σκηνῆς οἷα ἡ Μήδεια καὶ ἡ Ἴφιγένεια ἐν Αὐλίδι. Γενικῶς εἰπεῖν ἢ Ἀλκυστις εἶνε γοητευτικὸν δράμα, ἀλλὰ τὸ ἐλατήριον μᾶς φαίνεται μοιραῖως ἀσυμβίβαστον πρὸς τοιαύτην ταξινόμησιν—τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ ἦρωας δέχεται μετὰ τῶσης φιλαυτίας τὴν ἀφιλαυτον θυσίαν ἀφοσιωμένης συζύγου θελούσης ἢ ἀποσπᾶσθαι αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἀδυσώπητον θάνατον, ἵνα μὴ εἴπωμεν τίποτε περὶ τῆς λίαν προδήλως γελοίας σκηνῆς

ἀντεγκλήσεων μεταξύ τοῦ σωθέντος συζύγου καὶ τοῦ γηραιοῦ πατρὸς τοῦ ἀρνηθέντος ἢ ἀποθάνη ἐπιτροπικῶς. Ἐν τῇ Μηδεῖα ὁμως ἡ νέμεσις τῆς χαμερποῦς ἀγνωμοσύνης καὶ σοφιστικῆς φιλαυτίας ἐκφαίνεται διὰ τῆς τρομερᾶς ἐκδικήσεως τῆς ἡρωίδος—τοῦ προδότου αὐτῆς καταδικασθέντος νὰ θυσιάσῃ τὸ κοινὸν τέκνον των. Εἰς τὴν Ἰφιγένειαν, τὴν τραγικωτάτην καὶ ἰσχυροτάτην ἐξ ὄλων τῶν εὐριπιδείων τραγωδιῶν, εἰς τὴν Ἐκάβην, καὶ εἰς τὰς Τρωάδας, εὐγλώττως ἐξεικονίζονται αἱ ὁμότητες τῆς θρησκευτικῆς δεισιδαιμονίας καὶ ἱερατικῆς πανουργίας, καθὼς καὶ αἱ φρικώδεις ὀδύνας τῶν πολέμων. Ἰπὸ ἐποψίῳ τραγικοῦ πάθους οὐδὲν δύναται νὰ ὑπερτερῆσῃ τὰς ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ σκηνὰς καθ' ἃς ἡ νεᾶνις, μηδεμίαν γνῶσιν ἔχουσα τῆς προσεγγιζούσης θυσίας αὐτῆς εἰς φίλαντον πολιτικὴν ἀνάγκην (ἢ μᾶλλον ἱερατικὴν πανουργίαν), συναντᾷ τὸν πατέρα της (633—676), οὔτε τὸν τελικὸν ἀποχαιρετισμὸν (1434—1464) τῆς εἰς θυσίαν ἀγομένης παρθένου. Ὡς ἐνιοὶ τῶν ἀναγνωστῶν θὰ ἐνθυμούνται, ἡ τρομακτικὴ σκηνὴ τῆς ἐπικειμένης θυσίας ἀποτελεῖ τὸ θέμα μίᾳς τῶν περιωμωτέρων ζωγραφιῶν τῆς ἀρχαιότητος—γραφείσης ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τοῦ Τιμάνθους. Τὰ ὄρια τοῦ χώρου μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ ἀποχαιρετίσωμεν τὸν Εὐριπίδην, καὶ δεῖν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν μνείαν μίᾳς μόνης παραινέσεως—βαρυσήμαντον παραινέσεως—τοῦ ὀρθολογικοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὰς Φοινίσσας του, παραινέσεως ἣν καλῶς θὰ ἔπραττον ἐγχαράσσοντες ἐν τῇ καρδίᾳ των ὄχι μόνον οἱ θεολόγοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτευόμενοι

Ἄπλους ὁ μῦθος τῆς Ἀληθείας ἔφην,

Κ' οὐ ποικίλων δεῖ τανδιχ' ἑρμηνευμάτων.

Εἰς τὰς ἀκμαιοτέρας ἐποχὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ποιητὴς τῆς Μηδείας καὶ τῆς Ἰφιγενείας ἐτάσσεται δεύτερος μόνον τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἰλιάδος, ἀρκεῖ δὲ νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἦτο εἰδικῶς προσφιλεῖς τῷ Μίλτωνι. Ἐκ τῶν νεωτέρων σχολιαστῶν του ἀναμφιβόλως ὁ F. A. Paley, εἶνε ὁ ἐμβριθέστατος, ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἀντιληφθεῖς καὶ θαυμάσας “τὸ ὑψιπετές πνεῦμα τοῦ Εὐριπίδου τὸ ἄγον αὐτὸν ἢ ἀνελίξῃ εἰς τὰ ὑψίστα καὶ εἰς τὰ ἀληθῆ, ἀντιθέτως πρὸς τὸ σοφόκλειον πνεῦμα τῆς προσκολλησεως εἰς παραδεδεγμένας καὶ καθεστηκυίας συνθήκας καὶ δοξασίας.”

Ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος δὲν εἶνε ποσῶς ἄμοιροι αἱ κωμῳδίαί του Ἀριστοφάνους, τοῦ κατ' οὐσίαν συντηρητικοῦ, ἀλλὰ κυνικοῦ δημιουργοῦ τῆς κωμῳδίας, πικροῦ δὲ ἐπικριτοῦ καὶ ἐνίοτε συκοφάντου τοῦ Εὐριπίδου. Τὸ ἀριστούργημά του—ἡ πρώτη πασῶν τῶν κωμῳδιῶν—αἱ Ὀρνίθεις—ἐρμηνεύει θαυμασίως τὰ παράπονα τῶν πτερωτῶν ὑπάρξεων κατὰ τῶν εἰδεχθῶν βαρβαροτήτων τοῦ τυράννου των ἀνθρώπου, καὶ ἀπαριθμεῖ εὐφυῶς τὰς ποικίλας μηχανὰς του πρὸς ἄλωσιν καὶ σκληρὰν καταστροφὴν των. Οἱ στίχοι ἰδίως 194, 333—335, 1079—1087, εἶνε ἀξιοσημεῖωτοι, ὁ δὲ χορὸς τῶν Ὀρνίθων

λίαν δικαίως συμπεραίνει περὶ τῆς ἐκδικήσεως ἣτις ἀρμόζει νὰ ἐπιπέσῃ εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους ἐχθρούς των

Φεισόμεθα γὰρ τι τῶνδε μᾶλλον ἡμεῖς ἢ λύκων

* Ἡ τίνας τισαίμεθ' ἄλλους τῶνδ' ἂν ἐχθίους ἔτι;

Τὰ δεινοπαθήματα τῶν πτωχῶν ὡς ἐκ τῆς πλεονεξίας τῶν πλουσίων μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐκτίθενται εἰς τὸν Πλοῦτον ἔνθα (490—570) στιγματίζονται αἱ τρομεραὶ ἀδικίαι αἱ πηγάζουσαι ἐκ τῆς ἐπικρατούσεως καὶ τότε ἀκόμη ἀνισότητος ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Αἱ Ἐκκλησιάζουσαι ἔχουσι κατὰ πολὺ τὸν χαρακτήρα τῆς ἀρχαιοτέρας κωμῳδίας. Ὁ ποιητὴς στιγματίζει τὴν τυραννίαν τῆς ἀρσενικῆς δικιχῆσεως μέχρι συνηγορίας πολιτεύματος καθαρῶς γυναικοκρατουμένου. Αἱ ἡρωίδες τοῦ Ἀριστοφάνους προβάλλουσιν ἐπιχειρήματα ἅτινα ἠδύναντο κάλλιστα νὰ προβάλωσιν αἱ ἀγγλίδες αἱ προσφάτως ἐξαναστᾶσαι περὶ ἐπιτεύξεως ἐκλογικοῦ δικαίουματος. Παραδείγματος χάριν τοὺς λόγους τῆς εὐγλώττου καὶ δραστηρίας Πραξαγόρας ἣτις ἀνακράζει:

Κοινωνεῖν γὰρ πάντας φήσω χρῆναι πάντων μετέχοντας

Κὰκ ταύτου ζῆν, καὶ μὴ τὸν μὲν πλουτεῖν, τὸν δ' ἄθλιον εἶναι

Μηδὲ γεωργεῖν τὸν μὲν πολλήν, τῷ δ' εἶναι μηδὲ ταφήναι.

Τὰ δεινὰ τῶν πολέμων, ὅπως ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀγαθὰ φιλειρήνου κοινωνίας ὁ Ἀριστοφάνης ἀριστοτεχνικῶς δεικνύει διὰ τῆς τραγωδίας Εἰρήνη. Τῆς Εἰρήνης τὸν ἀθῶον βωμὸν ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ καθαρὸν ἀπὸ τοῦ αἵματος δι' οὗ ἐμίλανε αὐτὸν ὁ ἑλληνικὸς θρησκευτισμὸς.

Οὐκ ὀλίγα ἔχνη τῆς ἀνθρωπιστικῆς φιλοσοφίας δυνάμεθα νὰ ἀνακαλύψωμεν εἰς τὴν Νέαν Κωμῳδίαν τῆς Ἑλλάδος τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου αἰῶνος π.Χ., ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν σωζομένων ἀποσπασμάτων της. Δυναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Νέα Κωμῳδία ἐξετέλει τὸν προορισμὸν ὃν ἐκτελεῖ σήμερον ἡ μυθιστορία, ἐξεικονίζουσα οὐκ ὀλίγον πιστῶς τὸν βίον καὶ τὰ ἦθη τῆς ἡμέρας. Ἐξοχα τινὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀνωτέρας Ἠθικῆς ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν Μένανδρον ὅστις ἦτο ὁ διαπρεπέστατος τῶν πολυαριθμῶν συγγραφέων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν εὐαρέσκειαν τῆς ἐκλεκτῆς ἑλληνικῆς καὶ ἰδίως ἀθηναϊκῆς κοινωνίας

Ὁ γὰρ Θεὸς γ' ἔργοις δικαίοις ἤδεται.

Ψυχὴν ἔθιξε πρὸς τὰ χρηστὰ πράγματα.

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δεικνύει μόνος.

Ξένους πένητας μὴ παραδραμῆς ἰδῶν.

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει.

Ὡς οὐδὲν ἢ μάθησις ἂν μὴ νοῦς παρῆ

Ἄνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται.

Δίκαιος ἴσθ' ἵνα δικαίων τύχη.

Βίου δικαίου γίγνεται τέλος καλόν.

Ἀισχρὸν δὲ μηδὲν πράττης μηδὲ μανθάνης.

ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΟΡΑΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

διὰ χειρὸς τοῦ ἀγγλοῦ δημοσιογράφου κ. T. W. Stead.

[Ἄρθρα τέσσαρα.]

Α΄.

Εἰς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Ἀπριλίου ὑπεσχέθη νὰ παράσχω σπάνιον ἀνάγνωσμα ἀντλούμενον ἀπὸ τὸ χεῖρὶ τοῦ κ. Stead γραφὴν βιβλίου After Death. Ἡ πρώτη ἐκδοσίς του ἐγένετο τῷ 1895, ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐπιστολαὶ τῆς Ἰουλίας ἤτοι φῶς ἀπὸ τὰ Μεθόρια ἑπτὰ ἔκτοτε δὲ ἐκδόσεις αὐτοῦ ἐπηκολούθησαν. Ὀλόκληρον τὸ ἔργον σύγκειται ἀπὸ ἀνακοινώσεις γραφείσας διὰ χειρὸς μὲν τοῦ ἐκδότου, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς διανοίας ἀοράτου προσώπου κάμνοντος χρήσιν τῆς χειρὸς τοῦ κ. Stead. Τὸ ἀόρατον πρόσωπον εἶνε νεαρὰ γυνὴ ἀποθανούσα τῷ 1891. Μόνον τὸ χριστιανικὸν τῆς ὄνομα Ἰουλία ἀνακοινοῦται ἡμῖν, ἀλλ' ἦτο γυνὴ λίαν γνωστὴ εἰς τε τὸ ἀγγλικὸν καὶ τὸ ἀμερικανικὸν δημόσιον διὰ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀγαθοεργίας, συνδεομένη δὲ διὰ στενῆς γνωριμίας μὲ τὸν διάσημον δημοσιογράφον οὗ τὴν χεῖρα χρησιμοποιοεῖ μετὰ τὸν θάνατόν της. Ὁ κ. Stead ἔχει ἀκράδαντον πεποίθησιν περὶ τῆς ἀθανασίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔχει ἀκαταμαχῆτους λόγους νὰ πιστεύῃ ὅτι ἡ εἰρημένη Ἰουλία εἶνε πράγματι ἡ κινούσα τὴν χεῖρα του πρὸς διατύπωσιν πλείστων ἀνακοινώσεων κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαρρυσάσης δεκαετίας. Συνάγει δὲ τρία θεμελιώδη πορίσματα ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τούτων. Πρῶτον ὅτι ὁ θάνατος οὐδόλως ἐλαττώνει τὴν συναίσθησιν ἢν ἕκαστος ἔχει περὶ τῆς ταυτότητός του. Μάλιστα ὁ ἀποθνήσκων πολλάκις δυσκολεύεται κατ' ἀρχὰς νὰ τὸ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανε. Δεύτερον ἡ πρόοδος, ἡ πείρα καὶ ἡ ἐξέλιξις του ἐξακολουθεῖ καὶ μετὰ θάνατον ὅπως καὶ πρὶν, μόνον ὑπὸ ἀλλοίας συνθήκας. Τρίτον ὁ πόθος τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν περιλειπομένων καὶ τῶν μεταστάντων εἶνε φυσικὸς καὶ λογικὸς. Ἡ Ἰουλία καὶ ἡ φίλη αὐτῆς Ἑλένη ἦσαν συνομήλικοι καὶ ἠγαπῶντο σφόδρα, ἀμφότεραι δὲ χριστιανικώταται καὶ ἀγαθοποιόταται. Ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀγάπη ἦτο τσαύτη ὥστε ὅσάκις ἐγένετο λόγος περὶ ἀθανασίας ἢ ἀθανατοφροσύνης ὑπισχνοῦντο εἰς ἀλλήλας ὅτι ὅποτέρα αὐτῶν ἀποθάνῃ πρώτη, θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τὴν ἄλλην, ὥστε ἡ ἐπιζήσασα νὰ μὴ ἔχῃ ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἄλλη ὑπάρχει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τρέφῃ τὴν αὐτὴν ἢν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἀγάπην. Ἐτη διέρρυσαν καὶ ἡ Ἰουλία ἀπέθανεν. Ἐπὶ μῆνας διὰ τὴν Ἑλένην ὁ βίος ἦτο ἀφόρητος καὶ ἀβίωτος ἄνευ τῆς Ἰουλίας. Ἀλλὰ μίαν νύκτα ἡ παλαιὰ λησμονηθεῖσα ὑπόσχεσις ἐξεπληρώθη. Ἡ Ἑλένη ἐκοιμάτο ὅτε αἴφνης ἀφυπνίσθη, καὶ εἶδε παρὰ τὴν κλίνην της τὴν Ἰουλίαν μειδιώσαν, ἀλλὰ συνηλῆν. Ἰκανοὶ μῆνες παρήλθον, καὶ ἡ ἐμφά-

νις πάλιν ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν ἡ ὄρατοποίησις διήρκεσεν ὀλίγα δευτερόλεπτα. Μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν φῶς διεκρίνετο εἰς τὴν θέσιν ἔνθα ἡ Ἰουλία ἴστατο. Κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν ἡ Ἑλένη ἦτο ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς οἰκίᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἐφιλοξενεῖτο εἰς ἑπαυλίον ἐν ἀγγλικῇ ἐπαρχίᾳ, συνέπεσε δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἑπαυλίον νὰ φιλοξενῆται καὶ ὁ κ. Stead, πρώτην τότε φοράν γνωρισθεὶς μὲ τὴν Ἑλένην, ἥτις λίαν φυσικῶς ὠμίλησε περὶ τῆς κοινῆς αὐτῶν φίλης Ἰουλίας. Ὁ κ. Stead ἀκριβῶς τότε ἀνέπτυσσε τὸ χάρισμα τοῦ γράφειν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀλλοτρίας διανοίας, καὶ προσεφέρθη νὰ θέσῃ τὴν χεῖρα του εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἰουλίας. Οὕτω ἤρξαντο αἱ ἀνακοινώσεις, αἵτινες ἐπὶ πολὺν χρόνον, καίπερ διὰ χειρὸς αὐτοῦ γραφόμεναι, ἀπηυθύνοντο εἰς τὴν Ἑλένην. Ἦσαν ἀφελεῖς ἐπιστολαὶ οἵαι γράφονται ὑπὸ φίλης πρὸς φίλην, ἀκριβῶς ὡς ἂν ἡ γράφουσα μὴ εἶχε μεταστῆ τοῦ βίου τούτου, καὶ ὡσανεὶ μὴ ἐξηρτάτο ἀπὸ ἀλλοτρίας χειρὸς. Ὁ κ. Stead ἀπαριθμεῖ σειράν λεπτομερειῶν καθιστωσῶν ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως ὅτι αἱ ἀνακοινώσεις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προέρχωνται ἀπὸ ἄλλην πηγὴν εἰμὴ ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς αὐτοτάτης τῆς Ἰουλίας. Ὅχι μόνον δὲ τὸ ὕφος, ἀλλὰ καὶ αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς γραφούσης διαφέρουν ριζικῶς ἀπὸ τὰ τοῦ Stead οὗ ἡ χεῖρ ἔγραφε μηχανικῶς. Ὅταν ἀνὴρ δημόσιος μὲ κολοσσιαίας εὐθύνας, ἀνεγνωρισμένης νοημοσύνης φιλαληθείας καὶ ἀρετῆς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ χεῖρ του γράφει αὐτομάτως βεβαίως πᾶσα ὑπόνοια περὶ δόλου ἀποκλείεται. Ἴδου δὲ τί λέγει ἐν τέλει τῆς μακρᾶς εἰσαγωγῆς ἢν προτάσσει τοῦ βιβλίου. "Οὐδεὶς ὅστις γνωρίζει τὴν ἐπικρατοῦσαν προκατάληψιν κατὰ τοῦ θέματος τούτου θὰ δυνηθῆ νὰ ἀρνηθῆ ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως προσωπικὸν συμφέρον εἶνε δυνατόν νὰ ἐξυπηρετῶ προσλαμβάνων τὴν λίαν ἀντιδημοτικὴν ταύτην καὶ μεγάλως χλευαζομένην στάσιν ἀνθρώπου πιστεύοντος τοιαύτας ἀνακοινώσεις ὡς πραγματικὰς. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσα ὑπὸ σοβαρὸν μειονέκτημα ἕνεκα τούτου ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, ἰδιωτικὰς τε καὶ δημοσίας. Γνωρίζω καλῶς ὅτι ὅσα ἰσχυρίζομαι διὰ τοῦ προλόγου τούτου θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἵνα μειωθῆ καὶ δυσφημηθῆ πᾶν ὅ,τι πράξω ἢ εἶπω εἰς τὸ μέλλον. Εἶνε λυπηρὸν βεβαίως τούτο, ἀλλὰ δὲν θίγει ποσῶς τὴν σπουδαιότητα τῆς εὐθύνης ἢν ἔχω ὅπως μαρτυρήσω τὴν ἀλήθειαν περὶ ἧς ἐπίεσθην ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀνακοινώσεις τὰς γραφείσας διὰ τῆς ἐμῆς χειρὸς." Αἱ ἀνακοινώσεις εἰς τὸ βιβλίον δημοσιεύονται αὐτολεξεί ὡς τὰς ἔγραψεν ἡ Ἰουλία διὰ τῆς χειρὸς του, ἀλλὰ προκειμένου νὰ δόσω συνοπτικὴν μετάφρασιν φρονῶ ὅτι δικαιολογῶμαι ἀκολουθῶν μέθοδον ἢν κρίνω προσφορωτέραν ἵνα οἱ ἀναγνώσται τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ μορφώσωσι σαφῆ ἰδέαν τοῦ νοήματος.

Διὰ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὴν Ἑλένην ἢ Ἰουλία ἐξηγεῖ τί ἠσθάνθη εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον. ἠσθάνθη, λέγει, παράδοξόν τι αἶσθημα ἐλευθερίας. Ἰστάμην παρὰ τὴν κλίνην ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ σῶμα μου. Ἐβλεπον τὰ πάντα ἐν τῷ δωματίῳ ἀκριβῶς ὅπως καὶ πρὶν κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς μου. Θνήσκουσα οὐδὲν ἄλλος ἠσθάνθη· μόνον μεγάλην γαλήνην καὶ εἰρήνην. Κατόπιον ἐξύπνησα, καὶ ἰστάμην ἐξωθεν τοῦ νεκροῦ μου ἐντὸς τοῦ δωματίου. Δὲν ἦτο κανεὶς ἐν ἀρχῇ παρών. Ἡμῖν μόνῃ μου μετὰ τὸ τεθνεὸς σῶμα. Κατ' ἀρχὰς ἠπόρουσιν ὅτι ἡμῖν τόσῳ καλὰ εἰς τὴν υἰγιαίναν μου. Δὲν ἐβράδυνα ὅμως νὰ ἀντιληφθῶ ὅτι μετέστην. Διηγέεται κατόπιον πῶς ὠδηγήθη ὑπὸ ἀρμοδίων πνευμάτων εἰς ἄλλαν σφαῖραν ὑπάρξεως καὶ προσθέτει: "Ὅταν ἡ ψυχὴ ἐγκαταλείπῃ τὸ σῶμα ἀπομένει ἀκριβῶς ἡ αὐτὴ οἷα ἦτο ἐντὸς αὐτοῦ. Τὸ σῶμα καὶ ὁ νοῦς εἶνε τὰ ὄργανά της. Διὰ τοῦ θανάτου ἐγκαταλείπει τὸ σῶμα, οὐ δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην, ἀλλὰ διατηρεῖ τὸ ἕτερον ὄργανον καὶ ἐξακολουθεῖ ἐπομένως νὰ ἔχῃ ἀκριβῶς τὰς αὐτὰς ἄς καὶ πρὸ τοῦ θανάτου γνώσεις, ἔξεις, πείρας καὶ κλίσεις. Σημειωτέον ὅτι οὐδεὶς ἐνταῦθα φαίνεται γηραιός. Νεότης εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν ὅλων μας. Ὁ κάματος εἶνε πρᾶγμα ἄγνωστον παρ' ἡμῖν. Οὔτε ἔχομεν ἀνάγκην τροφῆς. Ὅ,τι μᾶς τρέφει εἶνε ἡ στοργή. Βιοῦμεν ἐντὸς ὠκεανοῦ στοργῆς. Δὲν ὑπάρχει τίποτε πραγματικὸν πέραν τῆς θείας στοργῆς. Αἱ πλάναι καὶ τὰ ἄλλα τοῦ γηίνου βίου ὑπάρχουν καὶ ἐδῶ, ἀλλ' εἶνε σκιαὶ καὶ πομφόλυγες ἄς διαλύει ἡ θεία στοργή. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει σωτηρία ἄνευ θυσιῶν. Εἶδον πολλὰς ἀναστροφὰς πραγμάτων καὶ προσώπων ἐνταῦθα. Οἱ πρῶτοι εἶνε ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. Εἶδον πολλοὺς οὓς ἡ γηίνη δικαιοσύνη ἐστιγματίσειεν ὡς κακούργους, τιμωμένους ἐνταῦθα ὡς ἄγνωτους καὶ ἀγνωτέρους πολλῶν οἵτινες οὐδέποτε διέπραξαν ἔγκλημα, ἀλλ' ὧν ἡ διάνοια ἦτο φυτώριον στοχασμῶν ἐγκληματογόνων. Ἡ διάπραξις δὲν εἶνε πάντοτε ἀπόδειξις ἐνοχῆς τοῦ αὐτουργοῦ. Δυνατὸν στοχασμοὶ ἄλλων νὰ εἶνε οἱ ἐνοχοί. Ἄλλ' ἡ πραγματικὴ ἐνοχὴ δὲν ἀποκαλύπτεται εἰμὴ μετὰ τὴν ἀπέκδυσιν τοῦ σαρκίου. Τότε καταφανόμεθα πρὸς ἀλλήλους οἷοι πρᾶγματι εἶμεθα διότι οἱ μύχιοι στοχασμοὶ μας γίνονται καταφανεῖς τοῖς πᾶσι. Καὶ μία ἄλλη ἀναστροφή ὄρων μὲ ἐξέπληξε. Σχεδὸν ὅλα τὰ πράγματα εἰς τὰ ὁποῖα ἐν τῷ γηίνῳ βίῳ ἀποδίδεται σημασία—χρῆμα, περιωπή, ἰκανότης, ἀξίωμα—ἐνταῦθα θεωροῦνται ὡς μηδέν. Δηλαδή δὲν ὑπάρχουν εἰμὴ ὡς ἐλαφρὰ νεφέλαι. Πολλάκις σκέπτομαι νὰ σὲ προτρέψω (λέγει ἀποτεινομένη πρὸς τὸν κ. Stead) νὰ ἰδρύσῃς ἐν ψυχοσκοπεῖον. Ἀμφοτέρωθεν ὑπάρχουν πλήθη ἀνθρώπων ποθοῦντων ἐναγωνίως νὰ ἐπικοινωνήσουν πρὸς ἀλλήλους δηλαδή μετὰ τοῦ ἰδικοῦ σας καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας κόσμου. Δὲν ἠδύνασο ἄραγε νὰ

ἰδρύσῃς σταθμὸν τινα τοιοῦτον, ἐν ψυχοσκοπεῖον διευθυνόμενον ὑπὸ ἀξιοπίστων δεδοκίμασμένων πυθαγορητῶν; Ἄν ἠδύνασο νὰ εὖρης καιρὸν νὰ ἀναλάβῃς τὴν ἰδρυσιν, προθύμως πλείστοι ἐντεῦθεν θὰ συνέπραττον ἵνα ἐπιτύχῃ. Φαντάσθητι πόσαι θλίψεις πόσαι ἀπελπισίαι θὰ ἐξηλείφοντο ἅπαξ καθίστατο δυνατὸν νὰ πληροφορηθῆται τις περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν φιλτάτων του τῇ βοήθειᾳ τῆς ψυχοσκοπικῆς ὑπηρεσίας ἣν προτείνω! Εἶνε ἀδύνατον νὰ σοῦ περιγράψω πόσον διαθέρμως ποθοῦσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐνταῦθα νὰ δόσωσιν εἰδήσεις τῶν πρὸς τοὺς ἀπορφανισθέντας οἰκείους τῶν.

Μὲ ἐρωτᾷς τί ἀκριβῶς διακρίνει τὰ οὐράνια ἀπὸ τὰ γήινα. Ἡ στοργή. Ὅπου στοργὴ ἐκεῖ καὶ παράδεισος. Ὅπου λείπει ἡ στοργὴ ἐκεῖ ἡ ἀθλιότης. Στοργὴ ὑπάρχει καὶ ἐπὶ Γῆς, ἄλλως ὁ κόσμος σας θὰ ἦτο κόλασις ἢ μητρικὴ στοργή, ἢ ἀδελφικὴ στοργή, ἢ στοργὴ μετὰ μνηστήρος καὶ μνηστῆς, μετὰ συζύγων, φίλων, εἴτε τοῦ αὐτοῦ φύλου εἴτε μή. Ὅλαι αὐταὶ αἱ μορφαὶ τῆς στοργῆς εἶνε ἀκτῖνες τοῦ οὐρανοῦ φωτίζουσαι τὴν Γῆν. Πᾶς ὅστις αἰσθάνεται στοργὴν εἶνε θεόπνευστος. Ἡ στοργὴ πολλάκις φαίνεται ὡς φιλαυτία. Ἄλλὰ τοῦτο συμβαίνει διότι δὲν εἶνε ἐπαρκῆς καὶ δαπανᾶται ὅλη διὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς στοργῆς. Τὸ φάρμακον εἶνε νὰ ἀντλήσῃς πλείονα στοργὴν ὥστε νὰ ἐξαρκῇ καὶ δι' ἄλλα πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἰπερβολὴ στοργῆς δὲν ὑπάρχει. Ἀγάπα πάντας ὀλοψύχως, αὐτὰ εἶνε τὸ θεῖον ἰδεῶδες. Πᾶν εἶδος ἀγάπης ἔχει τὰ στοιχεῖα τῆς αὐτοθυσίας. Ἄνευ ποιᾶς τινος αὐτοθυσίας ἡ ἀγάπη κινδυνεύει νὰ μετατραπῇ εἰς μῖσος. Ἀληθῶς ἀγαπᾷ ἐκεῖνος ὅστις θέτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀγαπωμένου, ποθεῖ τὴν εὐδαιμονίαν του, προθυμοποιεῖται νὰ στερήσῃ ἑαυτὸν ἀγαθοῦ τινος ἵνα τὸ ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπωμένου. Μόνον ὁ οὕτω ἀγαπῶν ζωογονεῖται διὰ τοῦ θεοῦ φωτός. Ἑλένη, τοῦτο ἐνθυμοῦ καλῶς, τὸ ὁπίσιον εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἀληθείας ὅτι Ἀγάπη εἶνε ὁ Θεὸς καὶ Θεὸς εἶνε ἡ ἀγάπη. Ὅσῳ περισσότερον ἀγαπᾷς τόσῳ περισσότερον ὁμοιάζεις τὸν Θεόν. Θέλεις νὰ εἶσαι δηνεκῶς μετὰ τοῦ Θεοῦ; Ἀπλούστατον. Ἀγάπα δηνεκῶς πάντας. Τὸ Α καὶ τὸ Ω εἶνε ἡ ἀγάπη.

Γράφουσα περὶ τῆς λύπης ἦν προξενεῖ ὁ θάνατος τῶν οἰκείων μας ἢ Ἰουλία διὰ μακρῶν ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ λύπη αὐτὴ εἶνε προῖον δυσπιστίας πρὸς τὴν ἀνεξάντλητον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ὡ! ἐὰν ἠδύναμην, λέγει, νὰ πείσω τοὺς θλιβομένους διὰ τὸν θάνατον τῶν προσφιλῶν τῶν, ὅτι αὐτοὶ οἱ προσφιλεῖς τῶν εἶνε πλησίον καὶ ἀδημονοῦσι μὴ δυνάμενοι νὰ δόσωσι σημεῖα τῆς ὑπάρξεως τῶν καὶ εὐδαιμονίας τῶν. Ἐρωτᾷς ἂν ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν δύο κόσμων εἶνε ἐπιβλαβής. Ἀφοῦ ἡ ἐπικοινωνία θὰ ἐξήλειφε τὴν θλίψιν πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ βλάψῃ; Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε σατανικὴ ἢ ἐπικοινωνία

ἀφοῦ θὰ καθίστα ἀναμφισβήτητον τὴν ὑπαρξιν θείων ὄντων διηλεκῶς μεριμνώντων περὶ παντὸς ἀνθρώπου; Πράττω ἐγὼ τίποτε σατανικὸν ὅπου προσπαθῶ διηλεκῶς νὰ σὲ ἐμπνέω μὲ πίστιν εἰς τὴν θεῖαν ἰσχύν, καὶ νὰ σὲ καθιστῶ ἔτι καὶ ἔτι τελεσφορότερον ὄργανον τῆς θείας θελήσεως πρὸς διαφωτισμὸν καὶ ἀνύψωσιν σου τε καὶ τῶν περὶ σέ; Γνωρίζεις καλῶς ὅτι εἰς τοῦτο καταγινομαι. Αὐτὸ εἶνε ἡ εὐδαιμονία μου καὶ ὁ νόμος τῆς ὑπάρξεώς μου. Εἰς αὐτὸ θὰ ἐξηκολούθουν καταγινομένη ἔστω καὶ ἂν ἤρνεῖσθαι νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς τὴν χρῆσιν τῆς χειρὸς σου. Ἐκατομμύρια πνευμάτων καταγινοῦνται εἰς τοῦτο ἐπιδρῶντα ἐπὶ τῶν ἐν σαρκὶ φίλων των οἵτινες δὲν ἔχουσι καὶ γνῶσιν τοῦ πράγματος. Ἡ δὲ ὑλικῶν μέσων ἐπικοινωνία δὲν ἀφορᾷ εἰς ἄλλο εἰμὴ εἰς τὸ νὰ πείσῃ περὶ τῆς ὑπάρξεώς μας, καὶ περὶ τῆς ἐπ' ἀγαθῶ ἐπενεργείας μας, τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ὑλικῶν ἀποδείξεων ἢ ἀρνούμενους νὰ πεισθῶσιν ὅλως. Ἄπαξ πείσωμεν τοὺς ἐν σαρκὶ φίλους μας ὅτι εἶνε ἀνεξάρτητοι τῆς σαρκὸς ὅπως ἡμεῖς εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι τῆς σαρκὸς ἢ ἐπικοινωνία καὶ ἐπενέργεια γίνεται διὰ τοῦ πνεύματος. Εἰς τὴν Ἑλένην παραδείγματος χάριν δὲν γράφω πλέον διὰ τῆς χειρὸς σου, διότι ἐπικοινωνῶ μετ' αὐτῆς νοερώς, καὶ γνωρίζει ὅτι εἶμαι πλησίον της, καὶ αἰσθάνεται τὴν παρουσίαν μου ὡς εὐλογίαν ἐξ ὕψους. Διατί; Διότι— ἐπέισθη ἄπαξ. Ἡ ἀγάπη εἰς τὸν κόσμον μας εἶνε ὡσεὶ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν ὠκεανόν. Τὰ κύματά της ἀφρίζουν καὶ μυκῶνται εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ἄλλ' ἡ ὑλοφροσύνη τῶν ἀνθρώπων εἶνε βράχος ἐμποδίζων τὸν ῥοὺν τῆς θείας ἀγάπης. Ὡ! εἰάν ἠδύνασθε νὰ συντρίψετε αὐτὸν τὸν βράχον! Μὴ νομίσης ὅτι ἰσχυρίζομαι ὅτι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον μας φαῦλα πνεύματα. Ὑπάρχουν καὶ εἶνε εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνα. Μήπως δὲν ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸν ἰδικόν σας κόσμον; Ἄλλὰ εἶπέ μοι θὰ ἐθεώρῃς παραδείγματος χάριν φρόνιμον νὰ διακόψῃς πᾶσαν σχέσιν μὲ τὸν ἀδελφόν σου ὁ ὁποῖος ἀποδημήσας εὐρίσκεται εἰς ἄλλην μεγαλοῦπολιν ἔνθα ἡ φαυλοτῆς εἶνε ἴσως μεγαλειτέρα τῆς φαυλότητος τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ πόλει ἔνθα διαμένεις; Θὰ ἀπέκρουες τὰς ἐπιστολάς του ἐκ φόβου μήπως προέρχονται ἀπὸ συνωμοσίαν φαύλων στοιχείων; Γνωριμίας μὲ φαῦλα πνεύματα δυνατὰ οἰοσδήποτε νὰ συνάψῃ ἂν θέλῃ, ἀλλ' εἰάν δὲν θέλῃ, οὐδεὶς τὸν ἀναγκάζει. Δὲν ὑποχρεοῦσαι ποσῶς, ἐπισκεπτόμενος τὸ Λονδίον, νὰ συνάψῃς σχέσιν μὲ τοὺς κλέπτας, τοὺς μεθύσους, τοὺς λωποδύτας καὶ τοὺς ἀσώτους ὡς βρίθῃ ἡ ἀγγλικὴ πρωτεύουσα. Ἐὰν ἔχῃς σπουδαίας ὑποθέσεις ἐν Λονδίῳ αἵτινες σὲ φέρουν εἰς κίνδυνον τοιούτων γνωριμιῶν, δὲν δύνασαι νὰ ἐγκαταλείψῃς τὰ συμφέροντά σου διὰ νὰ μὴ διατρέξῃς αὐτὸν τὸν κίνδυνον. Καὶ ἔχεις ἀπείρως μεγαλειτέρα συμφέροντα ἐν τῷ ἀοράτῳ κόσμῳ καὶ πρέπει χάριν

αὐτῶν νὰ διατρέξῃς ἔστω καὶ κινδύνους. Ἄπορεῖς τί ἐννοῶ! Ἄλλ' ὑπάρχει συμφέρον μεγαλειότερον τῆς θείας ἀγάπης; Σὲ διαβεβαίω ὅτι ἀξίζει νὰ διατρέξῃς τὸν κίνδυνον νὰ γνωρισθῇς μὲ φαῦλα πνεύματα χάριν τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν συναίσθησιν ὅτι συνευνοεῖσαι μὲ προσφιλή πρόσωπα, προαπελθόντα εἰς κόσμον ἔνθα ὁ βίος, καίτοι ὑπὸ ἀλλοίας συνθήκας, διαμένει ὁμως κατ' οὐσίαν ὁ αὐτός. Ἡ ἰδέα τοῦ κινδύνου ἐπήγασεν ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε ὑπερφυσικόν. Τὰ πάντα εἶνε φυσικά.

Ἐπὶ δεκαοκτῶ μηνῶν ἡ Ἰουλίη οὐδὲν πλέον ἀνεκοίνωσε μετὰ τὰ ἀνωτέρω. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1894 ἤρξατο πάλιν καὶ ἐξήγησε τὴν σιωπὴν της εἰπούσα ὅτι μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1893 δὲν εἶχεν ἐπαρκῆ γνῶσιν τοῦ κόσμου εἰς ὃν ἦτο ἔτι νέηλος, καὶ ἐπεδόθη εἰς μελέτην καὶ ἐξερεύνησιν ἵνα δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ ἀνακοινῇ εἰδήσεις ἱκανὰς νὰ δόσωσιν ἰδέαν τινα περὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου της. Ἡ δευτέρα αὕτη περίοδος τῶν ἀνακοινώσεων τῆς Ἰουλίας ἀρχίζει μὲ μνείαν τοῦ σοβαροῦ καθήκοντος ὅπερ ἀνέλαβεν ἀπέναντι τοῦ κ. Stead καὶ ἀπέναντι τῶν μυριάδων ἐφ' ὧν ὁ κ. Stead ἐξασκεῖ ἐπιρροήν. Πρὸ πολλοῦ, λέγει, σοὶ ἐξήγησα πῶς ἠσθάνθην τὴν μεταβολὴν ἣτις καλεῖται θάνατος. Ἐκτοτε ἠρώτησα πολλοὺς τί ἠσθάνθησαν καὶ ἤδη γνωρίζω πολὺ περισσότερα παρ' ὅσα ἐγνώριζον τότε. Ἐγὼ δὲν ἠσθάνθην πόνον, ἀλλὰ πληροφοροῦμαι ὅτι πολλοὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταστάσεως πάσχουσι δεινῶς ἀπὸ ἄλγος καὶ τρόμον. Ἡ διάρκεια τοῦ ἄλγους καὶ τοῦ τρόμον, παρ' ἄλλοις μὲν εἶνε μακρά, παρ' ἄλλοις δὲ στιγμιαία, καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς ἡσυχίας εἰς ἣν εὐρίσκεται ἡ συνείδησις τοῦ θνήσκοντος. Παύει ὁμως πᾶσα ἀλγεινὴ κατάστασις ἅμα τὸ σῶμα ἀποχωρισθῆ ἔντελῶς. Ἡ ψυχὴ ἀποχωριζομένη τοῦ σώματος, ἐπὶ τινας στιγμὰς διατελεῖ ἐντελῶς γυμνὴ καὶ ἀπορεῖ, διότι δὲν ἀντελήφθη ἀκόμη ὅτι ἀπέθανεν. Αἴφνης ὁ στοχασμὸς περὶ τῆς γυμνότητος παρῶγει τὴν ποθουμένην ἀμφίεσιν. Αὐτὸ εἶνε τὸ πρῶτον μάθημα ὅπερ λαμβάνομεν περὶ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ στοχασμοῦ. Αὐτὸ εἶνε μία τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου μας ἐνταῦθα. Διαλογιζόμεθα περὶ ἀναγκαιούτους τινὸς πράγματος καὶ ἰδοὺ τὸ χρειῶδες εἰς τὴν διάθεσίν μας. Ὅταν πρώτην φορὰν ἀντιληφθῇ τις ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄσκαρον κόσμον καταλαμβάνεται ὑπὸ εἶδους τινός, ὄχι φόβου, ἀλλὰ συγκινήσεως καὶ περιεργείας, προσέτι δὲ καὶ ποιᾶς τινος ἀνησυχίας ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι εἰσῆλθεν εἰς ἀγνωστον κόσμον ἔνθα τίς οἶδε ὅποια ὄντα διαβιοῦσι, καὶ τίς οἶδε ἂν ἔχουν καὶ ἐχθρικὰς διαθέσεις. Τότε ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν διαλογισμῶν τούτων ἐμφανίζεται ὁ ἀπεσταλμένος ὁδηγὸς καὶ φρουρὸς ἐρχόμενος ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἄνακτος τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Στοιργῆς.

Φαίνεται ότι ο απεσταλμένος ούτος έρχεται εις προϋπάντησιν παντός αποθνήσκοντος είτε αγαθού είτε φαύλου αδιακρίτως. Η μόνη διαφορά είναι ότι οι φαύλοι δεν τον βλέπουν, ενώ οι αγαθοί τον βλέπουν και επωφελοούνται εκ των οδηγιών του. Αυτό είναι το χαρακτηριστικόν της φαυλότητος το να μη δύναται τις να ίδη τον Θεόν, διότι φαυλότης είναι ή έλλειψις αγάπης, και ή ποιηή, ής ο σκοπός είναι θεραπευτικός, συνίσταται εις μόνωσιν και ζόφον μέχρις ου ή βλάστησις της αγάπης δόση νέαν ζωήν. Εντούτοις και περι των αστόργων ψυχών των αφικνουμένων ενταύθα λαμβάνεται ή αυτή επιμέλεια ήτις λαμβάνεται και περι των φιλοστόργων. Η αστοργος ψυχή, δηλαδή ο φίλαυτος είναι τυφλός και ζοφερός και φρικιά εις το σκοτός. Σημειωτέον ότι ή φαντασία των ασάρκων είναι πολύ ισχυροτέρα της των ενσάρκων. Εντεϋθεν ή μόνωσις του αστόργου είναι πλήρης φασμάτων και αι παρωχημένοι πράξεις του και τάσεις του αναβιοϋσι και περικυκλουσιν αυτόν. Ενώπιόν του προσέτι βλέπει πάντας ους έχει αδικήσει, βλάψει ή απατήσει, και ο φόβος του είναι μέγας.

“Όταν αφυπνίσθην αντιληφθείσα τον νέον βίον μου έμεινα έκπληκτος δι' όσα είδον. Μία παράδοξος μονοτονία πραγμάτων μου έφάνη επικρατούσα, αλλά δεν επεθύμουν να επιστρέψω. Μετά την πρώτην συγκίνησιν και έκπληξιν αρχίζει τις να ένθυμείται τους φίλους ους αφήκεν όπισω. Η πρώτη μου σκέψις ήτο να όμυλήσω εις την νοσοκόμον ήτις ίστατο παρα τον νεκρόν μου, αλλά δεν έβράδυνα να ιδω ότι ήτο ματαιοπονία και έστράφη εις τα του νέου βίου μου. Μετ' όλίγον αρχίζει τις να απαντά νέα και ασυνήθη πράγματα και καταλαμβάνεται υπό σφοδρού πόθου να τα κάμη γνωστά εις τους έναπολειφθέντας, αλλά ουδόλως επιθυμεί να επανέλθη εις το σώμα, διότι ταχύτατα αντιλαμβάνεται την όδυνηράν ανεπάρκειαν του σαρκίου εν συγκρίσει προς την νέαν κατάστασιν. Αδημονεί όμως όταν βλέπη τους οικείους του θρηνούντας στέρησιν ήτις δεν είναι ποσώς πραγματική. Ιδίως αδημονεί και μάλιστα αφορήτως εν αρχή όταν οι οικείοι έστερηθήσαν ένεκα του θανάτου του τον επιούσιον άρτον. Δεν βραδύνει όμως να πληρωθή παραμυθίας διότι έρχονται επιδράσεις εις το πνεύμα του μεταβάλλουσαι την άποψιν έξ ής μέχρι τούδε έκρινε και διαβεβαιούσαι αυτό περι του ανεξαντλήτου της θείας στοργής και μερίμνης. Ενθυμού διηνεκώς ότι ο Θεός είναι αγάπη, και της αγάπης ταύτης είναι πλήρες το σύμπαν. Ενταύθα ουδεις άμφιβάλλει περι τούτου έστω και όταν βλέπη την οικουμένην πλήρη άθλιότητος, ακριβώς ως δεν άμφιβάλλεις ότι ο ήλιος λάμπει έστω και όταν βλέπη τον ουρανόν πλήρη νεφών. Αισχύνομαι δια την παρομοίωσιν ταύτην ήτις είναι πενιχρά και άλγεινώς ανεπαρκής ώστε να δόση άμυδράν ιδέαν της υπερχειλιζούσης

και καταπλημμυρούσης την ψυχήν συναισθήσεως την όποιαν έχομεν περι της αγάπης του Θεού. Τα πάντα εις τούτο ανακεφαλαιουονται: “Ο Θεός είναι αγάπη και ή αγάπη είναι Θεός, ή κατανόησις δε της αληθείας ταύτης είναι ο παράδεισος. “Όταν ή ψυχή συναντηθή με τον απεσταλμένον φρουρόν και οδηγόν περιπίπτει εις μιαν κατάστασιν καταπλήξεως. Παλαιά συνήθη και νέα ασυνήθη αποτελούν περιεργον κράμα έντυπώσεων. Εις τας πρώτας στιγμάς, παραδείγματος χάριν έχει ενώπιόν της όλα τα γνωστά αντικείμενα του κόσμου εν άφίνει όπισσω και δεν έχει γνώσιν της μεταστάσεως της. Ενταυτῷ βλέπει το νεκρόν σώμα όπερ προ όλίγου ήτο ζών και καταπλήσσεται ότι εύρίσκεται εκτός αυτού, και ότι ενώ διαλογίζεται, δεν σχετίζει τα έγω με το σώμα εκείνο όπερ εντούτοις είναι αναμφιβόλως το σώμα της. Αισθάνεται όμως πλήρη ταυτότητα του έαυτού της ή ψυχή και αισθάνεται όλα τα πράγματα τα αυτά με τα γνωστά της πράγματα. Το μόνον όπερ αισθάνεται ως άλλοιον είναι ο απεσταλμένος. Αυτός κυριολεκτικώς είναι άγγελος, και μέχρι τότε ο μεταστάς δεν έσυνείθιζε να συναντάται με άγγέλους. Εντεϋθεν ή κατάπληξις. “Ο άγγελος όστις ήλθεν εις προϋπάντησίν μου είχε πτέρυγας. Δεν είναι αναγκαίαι αι πτέρυγες διότι ή μετάβασις από τόπου εις τόπον εκτελείται δια της άπλης σκέψεως. “Αλλ' όσοι θέλουν προσλαμβάνουν πτέρυγας. “Όταν μ' έπλησίασεν ώμίλησε με φωνήν ανεκφράστου γλυκύτητος. Η φωνή του ήτο ζωηρά και ενείχε τι το εμπνεόν την εμπιστοσύνην προς τ' άόρατα. “Όταν έπομένως μου είπεν “έλθε” δεν έδίστασα. Μου έκαμνε την έντύπωσιν ότι παλαιόθεν με συνέδεε φιλία μετ' αυτού. Και όντως ως άντελήφθην βραδύτερον ήτο παρ' έμοι καθ' όλα τα έτη της ζωής μου, μόνον δεν ήδυνάμην να τον ιδω όταν ήμην ένσαρκος. Ούτω και πās άνθρωπος έχει παρ' έαυτῷ διηνεκώς άγγελον εν όμως ουτε βλέπει ουτε άκούει, αλλ' αισθάνεται αυτόν προτρέποντα εις το αγαθόν και αποτρέποντα από του κακού. Τα νουθετήματα αυτών έρχονται εις τον νουν και ο άνθρωπος τα έκλαμβάνει ως ιδέας ιδικας του, και πράγματι ιδικαί του είναι, όχι όμως του υποδεεστέρου έαυτού του, αλλά του υπερτέρου. “Ο άγγελος ταυτίζεται με το κρείσσον και τελειότερον μέρος της ανθρωπίνης συστάσεως. Είναι ο υπερτερος έαυτός του. Η ανθρωπίνη σύστασις έχει τάσεις και όρμας και πόθους περι της προελεύσεως των όποιων ουδέν γνωρίζομεν, αλλά τούτο γνωρίζομεν ότι είναι ή αγαθαί ή φαύλαι, και ή ψυχή άπεκδυομένη του σώματος τας εύρίσκει ενώπιόν της ως πνεύματα αγαθα ή φαύλα μεθ' ών είχε παλαιάν γνωριμίαν — ακριβώς διότι εισι μέρη του έαυτού της. Η ψυχή εντός του σώματος εύρισκομένη ουτε βλέπει ουτε άκούει, ειμή ίσως άμυδρότατα, τας αναριθμήτους επιδράσεις ύφ' ών περιστοιχείται.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΝΔΟΝ.

[Πλείστοι δσοι μᾶς παρεκάλεσαν νὰ προβῶμεν εἰς νῆαν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τούτου, οὐτινος μόνον εἰκασιν ἀντίτυπα σώζονται. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὄμως νῆα ἔκδοσις εἶνε ἀκατόρθωτος διότι δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ εἰρηθεύουν ἄρκετοὶ ἀγορασταὶ ὥστε νὰ ἐξασπλήσουν αὐτὴν ταχέως. Διὰ τοῦτο ἀρκούμεθα εἰς παράθεσιν ὡδε ὀλίγων σελίδων τοῦ βιβλίου.]

Ὁ Ἡσίοδος λέγει ἡμῖν περὶ χρυσοῦς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἦτο ἀρμονικὴ καὶ ἰσορροπός. Ὁ ποιητὴς διησθάνθη ἦτοι ἀνεκάλεσε διὰ τῆς ψυχικῆς μνήμης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περὶ ἧς τόσοι ἄλλοι ποιηταὶ καὶ προφῆται ὀμιλοῦσι:

Χρῦσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
Ἄθανάτοι ποίησαν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
Οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνον ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν
Ὡστε θεοὶ δ' ἔζων ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες,
Νόσφιν ἄτερ τε πόων καὶ οἰζύος· οὐδέ τι δειλὸν
Γῆρας ἐπὶν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοιοὶ
Τέρποντ' ἐν θαλίῃσι, κακῶν ἔκτοσθεν ἀπάντων·
Θνησκον δ' ὡς θ' ὑπὸν δεδμημένοι· ἐσθλὰ δὲ πάντα
Τοῖσιν ἦν· καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Ἀνταμάτη, πολλὸν τε καὶ ἀφθονον· οἱ δ' ἐβέλημοι
Ἦσυχοὶ ἔργ' ἐνέμοντο ἐν ἐσθλῆσι πολέεσι

Τοιαύτη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ τοιαύτη τις κοινωνία ὑπῆρξεν ἐν ἐποχῇ διαφευγούσῃ μὲν τὴν ἀρμοδιότητα τῆς κοινῆς ἱστορίας ἀλλ' ὅχι καὶ τὴν τῆς ψυχικῆς μνήμης. Εἰς τὴν μνήμην ταύτην ὀφείλονται πᾶσαι αἱ παραδόσεις περὶ Ἐδὲμ αἰτινες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας ἂν τε ἐξαγγελλούμεναι ὑπὸ ποιητῶν ἂν τε ὑπὸ φιλοσόφων καὶ προφητῶν θεμελιούντων θρησκευματα.

Ὁ ἀνθρώπος διὰ μακραίωνος ἐξελίξεως ἔφθασε ποτὲ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐντελείας ἣν συνεπάγεται ἡ ἀρμονικὴ καὶ ἱεραρχικὴ διάταξις τῶν τεσσάρων συνθετικῶν μερῶν τῆς φύσεώς του. Ἡ σφαῖρα τοῦ σώματος καὶ τῆς διανοίας ὑπήκουεν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, καὶ οὕτω ἡ τετρακτὺς (σῶμα νοῦς ψυχὴ πνεῦμα) ἀπετέλει παράδεισον. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τούτου ὁ ἀνθρώπος ἔπεσε καταστραφείσης τῆς ἱεραρχίας. Ταύτης ὁμως ἡ παλινὸρθωσις ἐγγυᾶται τὴν ἐπανάκτησιν τῆς Ἐδὲμ τουτέστι τὴν ἔλευσιν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Ἐν τῇ ἀρμονικῇ τετρακτύϊ τὸ πνεῦμα ἀποτελεῖ τὸ κέντρον ἦτοι τὸν θεόν, τὸ δὲ σῶμα τὴν περιφέρειαν ἦτοι τὸν ὄφιν. Μεταξὺ τῆς περιφέρειας καὶ τοῦ κέντρου εἶνε ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ. Ἡ ἀρμονία τῆς τετρακτύος διατηρεῖται ἐνόσφῃ ἡ ψυχὴ ἔχει ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὸ Πνεῦμα καὶ ὀδηγεῖ τὸν Νοῦν πρὸς τὸ κέντρον, οὕτως ὥστε τὸ σῶμα νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὄργανον ὑπηρετοῦν τὰ λοιπὰ τρία συνθετικά. Ἡ ἀτομικότης καὶ ἡ αὐτονομία τῆς τετρακτύος ἐδρεύει εἰς τὴν ψυχὴν ἣτις εἶνε ἐλευθέρως εἰς τὰς προτιμήσεις τῆς. Εὐθύς ὡς παύσῃ ἀτενίζουσα εἰς τὸ κέντρον, ἡ ἀρμονία τῆς τετρακτύος καταστρέφεται. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς ὑφίστανται

ἀμαύρωσιν καὶ ὁ ἀνθρώπος πίπτει ἦτοι ἐκβάλλεται ἔξω τοῦ παραδείσου. Ἐξω καὶ κάτω εἰσὶ λέξεις συνώνυμοι. Τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος μετατοπίζεται, ἡ περιφέρεια ἔλκει τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ ἔξω. Ὁ νοῦς συμπαρασύρεται πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔκτοτε ἀδυνατεῖ νὰ μορφώσῃ ἐννοϊάν τινα περὶ τοῦ κόσμου δεσμευόμενος ὑπὸ τῶν περιορισμῶν τῆς ὕλης. Ἡ ψυχὴ ἵνα ἀτενίζῃ εἰς τὸ κέντρον πρέπει νὰ κατέχῃ τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῇ θέσιν μεταξὺ τοῦ Νοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Ἡ ψυχὴ εἶνε τὸ θῆλυ μέρος τῆς φύσεως, ὁ νοῦς εἶνε τὸ ἄρρεν. Δὲν πρέπει ἡ ἡγεμονία νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἄρρεν διότι τοιοῦτοτρόπως τὸ θῆλυ ἀποβάλλει τὴν προσήκουσαν αὐτῷ θέσιν καὶ στρέφεται πρὸς τὴν περιφέρειαν παῦον πλέον νὰ ἐμπνέεται παρὰ τοῦ πνεύματος. Ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ σπουδαιότης τῆς γυναικὸς ἣτις εἶνε τὸ θῆλυ μέρος τῆς κοινωνίας. Ἡ κοινωνία εἶνε τετρακτὺς καὶ δέον νὰ ἔχῃ τὰ συνθετικὰ αὐτῆς μέρη ἐν ἀρμονίᾳ. Ἡ γυνὴ εἶνε ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἡ ἀρμοδιὰ νὰ λαμβάνῃ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος καὶ νὰ ὀδηγῇ τὸ ἄρρεν φύλον. Ὁ αὐτὸς νόμος ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου ὀργανισμοῦ μέχρι τοῦ σύμπαντος. Ἐν τῷ ἀτόμῳ ὁ Νοῦς δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῇ ἄνευ τῶν ὑπαγορεύσεων τῆς Καρδίας. Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ὁ σύζυγος δὲν πρέπει νὰ δεσπόζῃ τῆς συζύγου. Ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ γυνὴ πρέπει νὰ εἶνε κατ' οὐσίαν ἡ ἰθύνουσα. Ἐν τῇ ἀνθρωπότητι οὐχὶ ἡ ἰσχὺς ἀλλ' ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ βασιλεύῃ. Ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, τὰς αἰσθήσεις δέον νὰ κυβερνᾷ ἡ διαίσθησις, ἵνα ὑπάρχῃ ἐνότης, τάξις καὶ πρόοδος.

Κατὰ τὴν ἐβραϊκὴν παράδοσιν ἡ Εὐὰ ἐπλάσθη κοιμωμένου τοῦ Ἀδάμ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ Σῶμα καὶ ἡ Διάνοια πρέπει νὰ εὐρίσκωνται ἐν παθητικῇ καταστάσει ὅπως ἡ ψυχὴ ἐκδηλωθῇ καὶ ἀναλάβῃ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν εὐθύνην τῆς εὐδαιμονίας του. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἡ Ἴσις ἐτιμᾶτο ὑπεράνω τοῦ συζύγου τῆς, οἱ ἱερεῖς ἐσεμνύνοντο πρωτίστως ἐπὶ τῇ ἐκ μητρὸς γενεαλογίᾳ των καὶ τὰ δημόσια χρονικὰ συνεργάφοντο τῷ ὀνόματι τῆς μεγάλης ἱερείας τοῦ ἔτους.

Ἐπίσης παραστατικὴ καὶ εὐγλωττος εἶνε ἡ ἀλληγορία τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ καὶ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως. Γνώσις σημαίνει ἀπλῶς τὴν μετατόπισιν τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τουτέστι τὴν μετάθεσιν τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνθα πρέπει νὰ ἐδρεύῃ, εἰς τὸ σῶμα. Ὁ καρπὸς λέγεται ἀπηγορευμένος διότι ἡ μετάθεσις αὕτη συνεπιφέρει τὴν σύγχυσιν. Πρὸ τῆς σύγχυσεως τὸ σῶμα διετελεῖ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ἀγνωσίαν. Ὡστε αἱ λέξεις γνώσις καὶ πτώσις ἐν ταῦθα κατ' οὐσίαν ταυτίζονται. Ὁ πεπτωκὸς οὐδόπως αἰσθάνεται τὴν ἐν αὐτῷ λαθάνουσαν ψυχὴν ἀλλ' ἔχει γνώσιν τοῦ σώματος ὅπερ ἀποκαλεῖ "ἐαυτὸν" καὶ αὐτὸ μόνον ἀναγνωρίζει. Καὶ

ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως περὶ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν στρέφεται. Ἡ κλοπὴ τοῦ οὐρανοῦ πυρὸς ὅπερ ὁ Προμηθεὺς κομίζει εἰς τὴν Γῆν εἶνε ἡ προσημειωθεῖσα μετάθεσις τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἐκτοτε ὁ ἄνθρωπος δεσμεύεται εἰς τὸν Καύκασον ἤτοι εἰς τὴν Ἰλίαν καὶ σπαράσσεται ὑπὸ τῆς συγκεχυμένης βουλήσεως αὐτοῦ. Ἡ αὐτὴ ἐννοια ἀλληγορεῖται διὰ τῆς παραβολῆς τῆς συζύγου τοῦ Λωτ ἥτις στρέψασα νὰ ἴδῃ πρὸς τὰ ὀπίσω τουτέστι παύσασα ν' ἀτενίσῃ εἰς τὸ ἐνδότερον πνεῦμα, ἐγένετο στήλη ἄλατος ἣτοι ἀπεκρυσταλλώθη, ἀπώλεσε τὴν ζωοδοτικὴν πηγὴν τῆς. Ἄλας εἶνε εἰδικῶς συμβολικὴ λέξις παριστώσα τὴν ὕλην καὶ ἡ εἰς ἄλας μετατροπὴ εἶνε διεύθυνσις ἀντιθέτως τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐξάρσεως καὶ ἀνυψώσεως. Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς ἀλληγορίαις ταῖς παριστώσαις τὴν πτώσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπάρχει πάντοτε μία ἀπαγόρευσις ἥτις φυσικώτατα δεικνύει τὴν μεταξὺ τοῦ ἐνδοτέρου πνεύματος καὶ τῆς ἐξωτέρας ὕλης σχέσιν ἥτις εἶνε σχέσις πνεύματος θετικοῦ πρὸς πνεῦμα ἀρνητικόν. Τὸ ἀρνητικόν πνεῦμα συμβολίζεται διὰ τοῦ ὄφως ἣτοι τοῦ ὑπνωτισμοῦ ὃν ἡ ὄλη ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Ἄλλ' ὅταν αὐτὴ ἀτενίσῃ εἰς τὸ κέντρον, ἡ ὕλη δὲν ἔχει δύναμιν νὰ ὑπνωτίσῃ καὶ ὁ ὄφως τότε καθίσταται σύμβολον δυνάμεως καὶ σοφίας. Τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἔλκουσιν ἡμᾶς πρὸς τὰ κάτω ἐὰν ἀτενίζωμεν πρὸς αὐτὰ κατὰ προτίμησιν, ἀλλ' ἐξυπηρετοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ πρὸς τὰ ἄνω πορείᾳ μας ἐὰν ἡ προσοχὴ ἡμῶν εἶνε κατὰ προτίμησιν ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἐνδότερον πνεῦμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦ βίου ἀπὸ τῆς παμμεγίστης μέχρι τῆς πανελαχίστης ὁ νόμος οὗτος ἰσχύει. Οὐχὶ ἡ ὕλη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐκφαυλίζει ἡμᾶς ἀλλ' ἡ προτίμησις τῆς ὕλης. Ἡ προτίμησις τοῦ πνεύματος εἶνε ἡ ὁδὸς ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπέδειξεν εἰπών: "Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἀληθινή." Ἀληθῶς δὲ μόνον διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δυνάμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα ὅτε θὰ εἶνε δυνατόν νὰ ζῶμεν "ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες νόσφι ἄτερ τε πόνων καὶ οἰζύος" καὶ ὅτε θὰ τρεφώμεθα διὰ τοῦ καρποῦ ὃν φέρει ἡ "ζείδωρος ἄρουρα πολλὸν τε καὶ ἄφθονον." Αἱ ὀρέξεις ἡμῶν δὲν θὰ εἶνε αἰμοβόροι ἀλλὰ θὰ ἐκζητῶσιν ἀπλῶς ὅ,τι εἶνε κατάλληλον εἰς τὸ σῶμα ἀνατομικῶς καὶ φυσιολογικῶς, ὄχι ὅ,τι εἶνε κατάλληλον νὰ κορέσῃ χονδροειδεῖς καὶ σαρκοβόρους τάσεις. Ἐντεῦθεν "οὐδέ τι δειλὸν γῆρας" θὰ καταλαμβάνῃ ἡμᾶς ἀλλὰ θὰ θνήσκωμεν "ὡς ὑπνῶ δεδμημένοι" μετὰ βίον τερπνὸν καὶ θαλερὸν "κακῶν ἔκτοσθεν ἀπάντων" "ἥσυχον ἔργα νεμόμενοι" "φίλοι μακάρεσσι θεοῖσι." Ἡ ἐπανάκτησις ὅμως τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος δὲν εἶνε δυνατὴ εἰμὴ διὰ τῆς "στενῆς πύλης" καὶ διὰ τῆς καθάρσεως ἡμῶν ἀπὸ τῆς κηλίδος τοῦ αἵματος, ἣν ἐγκολάπτει εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἡ βρώσις τοῦ κρέατος καὶ ἡ ἀγριότης ἣν ἡ ἕξις αὐτὴ συνεπάγεται. Οὐδεὶς

χύνων αἷμα ἢ τρεφόμενος ἐκ σαρκῶν δύναται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν κεντρικὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων οὐδὲ νὰ προσπελάσῃ εἰς τὸ Δένδρον τῆς Ζωῆς. Οἱ Κίνες δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν.

Ἡ προτίμησις τῆς ὕλης ἄγει βαθμηδὸν εἰς τὴν ἀπώλειαν, διότι ἡ ὕλη εἶνε τὸ εἶδωλον καὶ ἐὰν ἐκλάβωμεν αὐτὸ ἀντὶ τῆς οὐσίας περιπίπτομεν εἰς σύγχυσιν καὶ τυφλότητα. Ὁ μέγιστος ἄρα κίνδυνος τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως εἶνε ἡ εἰδωλολατρεία ἣν συμφέρει ν' ἀποφεύγῃ τις ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι τοῦ βίου. Ἡ εἰδωλολατρεία πράγματι εἶνε τὸ προπατορικὸν λεγόμενον ἁμάρτημα ὅπερ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὠρισμένη τις πράξις ἐκτελεσθεῖσα ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ, ὑπὸ ὠρισμένου προσώπου, ἀλλ' ὡς βαθμιαία ἐκκλισις τῆς ἀνθρωπίνης προσοχῆς ἀπὸ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων εἰς τὰ εἶδωλα αὐτῶν, ἀπὸ τῶν νοουμένων εἰς τὰ φαινόμενα, ἀπὸ τοῦ ἀλληγορουμένου εἰς τὴν ἀλληγορίαν. Βαθμηδὸν κατεστράφη ἡ ἰσορροπία ἐκείνη τῆς τετρακτύος δυνάμει τῆς ὁποίας γίνεται ἡ προσήκουσα διάκρισις μεταξὺ μορφῆς καὶ οὐσίας καὶ τάσσεται ἡ οὐσία ἐν τῇ πρωτευούσῃ μοίρᾳ. Ἡ μορφή ἔχει πάντοτε τὰ θέλητρά της καὶ ἀσκεῖ ἰσχυρὰν μαγανείαν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐξαναγκάζει ἡμᾶς εἰς θαυμασμὸν αὐτῆς ἀλλ' ἐνταυτῷ καὶ εἰς λήθην τῆς οὐσίας ἐφ' ὅσον ἡ ἡμέτερα θέλησις δὲν εἶνε ἄρκετὰ ἰσχυρὰ ὥστε νὰ τηρήσῃ τὴν δέουσαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως. Ἡ κατίσχυσις τῆς μαγανείας ταύτης ἠγάγε βαθμηδὸν τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀναρχίαν ἐν ἣ σήμερον εὐρηται καὶ ἀπαιτεῖται ἀντίδρασις ἰκανῶς ἰσχυρὰ ὥστε νὰ στραφῶμεν πρὸς τὴν οὐσίαν, ἀν θέλωμεν νὰ πορευώμεθα ἐφεξῆς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Ἀπαιτεῖται ἰσχυροποίησις τῆς διαισθήσεως ἥτις, εἰ καὶ ἔχει τὴν ρίζαν της εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις, εἶνε ἀνεξάρτητος αὐτῶν καὶ δύναται καλλιεργουμένη βαθμηδὸν ν' ἀποκαλύψῃ ἡμῖν τὸν ἐνδότερον κόσμον τῆς οὐσίας. Ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος τῆς μορφῆς ἀνευ τοῦ ἐνδοτέρου κόσμου τῆς οὐσίας εἶνε ἀπλοῦς ἀντικατοπτρισμὸς ὃν ἡ ἀνθρωπότης σήμερον ἐκλαμβάνει ἀντὶ τῆς πραγματικότητος καὶ δὴ ἀποκαλεῖ αὐτὸν πραγματικότητα. Αὕτη ἀκριβῶς εἶνε ἡ ἀπὸ τῆς Ἐδέμ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἐποψίαν. Ἐπὶ κοινωνικὴν ἐποψίαν ἡ ἀπὸ τῆς Ἐδέμ πτώσις δηλοῖ τὴν ἠτταν καὶ ἀπονέκρωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡστινος ἐν τῇ κοινωνίᾳ προσήκουσα θέσις θὰ ἦτο οἷα ἡ θέσις τῆς ψυχῆς ἐν τῷ ἀτόμῳ. Ἡ Ἐκκλησία, ἀπέβαλε τὸ πνεῦμα της καὶ εἰς οὐδὲν πλέον ὠφελεῖ. Ἀπατᾷ ἑαυτὴν καὶ τὴν κοινωνίαν. Εἰς τὴν τοιαύτην ἐκπτώσιν εὐρίσκειται ὄχι μόνον ὠρισμένη τις Ἐκκλησία ἀλλὰ πᾶσα Ἐκκλησία, διότι σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης τελεῖ ὑπὸ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν νόμον. Ἡ κοινωνία ὡς τετρασύνθετος ὄργανισμὸς ἦτο ποτὲ ἐν προσήκουσῃ ἰσορροπίᾳ, τῆς Ἐκκλησίας ζωογονουμένης

ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ καθοδηγούσης τὴν πολιτείαν, τὴν βιομηχανίαν, τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας ἦτοι τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν τῆς Κοινωνίας, εἰς διηνεκὴ πρόοδον. Ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἡ Καρδία ἢ Ψυχὴ τῆς Κοινωνίας. Ἦτο τὸ ἡμερώτερον καὶ τρυφερώτερον ἐκ τῶν συνθετικῶν αὐτῆς, ὠδήγει διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γλυκύτητος, ἀπεξεδέχετο τὸ φῶς αὐτῆς ἐκ τοῦ πνεύματος, καὶ δὲν ἐθυσίαζε τὴν οὐσίαν εἰς τὴν μορφήν. Ἄλλ' ἡ μορφή βαθμηδὸν ἐσαγήνευσε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἔσυρεν εἰς τὸ σκότος εἰς ὃ ὄλοεν εὐρίσκεται. Ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ τῆς νεκρώσεως δύναται νὰ ἐξέλθῃ καὶ ν' ἀνακτῆσθαι τὴν προτέραν αὐτῆς θέσιν, ἀποτασσομένη τοῖς εἰδώλοις ἅτινα λατρεύει καὶ συντασσομένη τῷ πνεύματι ὅπερ τὰ σύμβολα αὐτῆς ἐξαγγέλλουσιν. Ἀναπτύσσουσα ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τὸ φιλόσοφον πνεῦμα καὶ καταστέλλουσα τὸ φιλοκερδὲς καὶ φιλόνομον.

Τὸ ἔργον τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας εἶνε προσομοίον τῷ τοῦ κηπουροῦ ὅστις πρωτίστως μερμηῶ νὰ πίπτῃ τὸ ἡλιακὸν φῶς καὶ ὁ καθαρὸς ἀῆρ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἀνθέων ἅτινα καλλιεργεῖ ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα αὐξάνωσι καὶ ἐνδυναμῶνται. Τοιαύτη ὁμῶς ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶνε σήμερον, διότι στερεῖται τοῦ κυρίου γνωρίσματος αὐτῆς, δηλαδὴ τοῦ θήλεος χαρακτήρος της. Ἡ καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἰσοσταθμίας ἐξετόπισεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἰκείου τόπου, ὅπως πάσης τετρακτύος καὶ παντὸς ἄλλου ὀργανισμοῦ τὸ θῆλυ μέρος ἐξετοπίσθη. Πρέπει ἡ ἰσοσταθμία ν' ἀποκατασταθῇ αὐθις ὅπως ἡ Ἐκκλησία καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς κοινωνικῆς Καρδίας. Πρὸς τοῦτο ἡ θήλεια φύσις δέον ἐν παντὶ νὰ ἐνισχύεται καὶ ἐνταυτῷ ἀγνότης νὰ ἐπιζητήται. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνόρθωσις τῆς Ἐκκλησίας ἔσται συνέπεια τῆς ἀνυψώσεως τῆς Γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν δεικνύουσι τὴν προσέγγισιν τοῦ αἰῶνος τῆς Γυναικός. Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Λέοντος ὅστις εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὸ ζενιθ προηγείται ἀμέσως τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Παρθένου ἣτις ὄλοεν ἀνατέλλει.

Ἡ Ζωηφόρος εἶνε τὸ ἱεργλυφικὸν κείμενον οὗ ἡ ἀνάγνωσις εἶνε δυνατὴ εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν διαίσθησιν ἱκανῶς ἀνεπτυγμένην. Ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον παρίστανται ἐκεῖ ὡς αἰῶνιον νῦν. Αἱ δώδεκα σελίδες αὐτοῦ εἶνε τὰ δώδεκα μαθήματα τῆς ἀφθάρτου ζωῆς καὶ τῆς αἰωνίου ἀληθείας. Διηγούνται τὰς περιπετείας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀπὸ τῆς ἐκκολλάψεως αὐτῆς μέχρι τῆς ἐπανόδου της εἰς τὸν χρυσοῦν θρόνον ὅστις τὴν ἀναμένει.

Τρεῖς παχύτατοι πέπλοι κρύπτουσιν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τὸ ἀνέσπερον φῶς καὶ δέον εἰς μετὰ τὸν ἄλλον νὰ διαρρηχθῶσιν. Ὁ πέπλος τοῦ αἵματος, ὁ πέπλος τῶν παντοίων εἰδώλων καὶ ὁ πέπλος τῆς ὑρσενικῆς δεσποτείας, τοῦ κράτους

δηλαδὴ τῆς χθαμαλῆς φύσεως. Τὸ ὑπ' αὐτῶν κρυπτόμενον φῶς θ' ἀναλάμψῃ καὶ ὁ κόσμος θὰ πληρωθῇ αἴγλης καὶ χάριτος εὐθὺς ὡς ἡ διάσχισις καὶ τῶν τριῶν συντελεσθῇ—αἴγλης καὶ χάριτος ἦν προνομιούχος μόνον φαντασία οἷα ἡ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν προφητῶν ἠδυνήθη κατὰ καιροῦς ἀμυδρῶς νὰ συλλάβῃ. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς πάσχουσιν ἀμαύρωσιν ἐπενεχθεῖσαν α) ὑπὸ τῆς αἱματοχυσίας καὶ τῆς ἐκ σαρκῶν τροφῆς β) ὑπὸ τῆς ἐξάρσεως τῆς σκιάς ἐπὶ θυσία τῆς οὐσίας—τοῦ φαινομένου ἐπὶ θυσία τοῦ νοουμένου καὶ γ) ὑπὸ τῆς καθυποτάξεως τῆς χάριτος καὶ γλυκύτητος εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ τραχύτητα.

Οὕτω ἡ παραβολὴ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐξεταζομένη ὑπὸ τὰς τέσσαρας ἐρμηνείας ἃς ἐπιδέχεται, ἀποτελεῖ Λιωνίαν Ἀλήθειαν ἐξ ἧς διδασκόμεθα τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνστίκτου ὅπερ τόσῳ ἐρριζωμένον εἶνε ἐν ἡμῖν, τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν φύσιν τοῦ λεγομένου ἁμαρτήματος καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἀπ' αὐτοῦ λυτρώσεως. Ἀκμή, παρακμὴ καὶ παλιγγενεσία εἶνε ὁ ἐντεῦθεν ἀνακαλυπτόμενος παγκόσμιος νόμος ὅστις ἰσχύει οὐχὶ ἐν ὀρισμένῳ τινὶ χρόνῳ ἢ χώρῳ, ἀλλὰ παντοῦ καὶ διηνεκῶς. Ἡ αἰωνία ἀλήθεια δὲν ὑπόκειται εἰς χρόνον καὶ χῶρον, ἀλλ' ὡς οἱ αἰῶνες ἅπαντες παρελθόντες καὶ μέλλοντες ἀποτελοῦσιν ἀπέναντι αὐτῆς ἐν αἰῶνιον Νῦν, τὸ σύμπαν ἀποτελεῖ ἐν παγκόσμιον Ἐνταῦθα. Ὅ,τι ἀνέκαθεν συνέβαινε, ὄλοεν συμβαίνει. Ἐν πάσῃ στιγμῇ προσφέρεται ἡ Ἐδὲμ εἰς τὸν ἀνθρώπου καὶ ἐν πάσῃ στιγμῇ ὁ ὄφις σαγηνεύει αὐτόν. Ἐν πάσῃ στιγμῇ ἡ ψυχὴ ποθεῖ τὴν Ἐδὲμ καὶ διηνεκῶς πρὸς αὐτὴν πλησιάζει. Ἀλλὰ δὲν πλησιάζουσιν αἱ ψυχαὶ αἱ ἀπολέσασαι τὴν δύναμιν τοῦ ποθεῖν, αἱ ψυχαὶ δηλονότι ἐκεῖναι ἐν αἷς δὲν ἐβλάστησε τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν ἄλλων αὐτοθυσίας. Τοῦτο τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀκριβῶς ὑποσημαίνεται διὰ τοῦ συμβολισμοῦ τῆς γεννήσεως, τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο τὸ πνεῦμα καὶ μόνον ἐγγυᾶται τὴν μακαριότητα, οὐχὶ ἐν ἀπωτέρῳ τινὶ μέλλοντι μόνον, ἀλλὰ προσέτι τώρα καὶ ἐνταῦθα. Μέγαν κίνδυνον διατρέχει ἡ ψυχὴ ἢ μὴ ἀναγινώσκουσα τὸν συμβολισμόν ὡς συμβολισμόν ἀλλὰ λαμβάνουσα αὐτὸν κατὰ γράμμα. Ἡ τάσις αὕτη τοῦ ἐκλαμβάνειν τὸ σύμβολον ἀντὶ τῆς ἐννοίας ὠθεῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ ἔξω ἔνθα ὑπόκειται εἰς εἰδωλολατρείαν καὶ ἀπώλειαν τῆς δυνάμεως τοῦ ποθεῖν πνευματικὸν ἕψος. Προσήκουσα λοιπὸν ἔννοια τῆς περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου παραβολῆς εἶνε ὅτι βαθμηδὸν ὁ ἀνθρώπος ἐφθασεν ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐμβρύου εἰς τὴν περιωπὴν τῆς πλήρους αὐτοσυνειδήσεως προβιβαζόμενος ἀπὸ βαθμοῦ εἰς βαθμὸν ὑπὸ ἐσωτερικῆς δυνάμεως ἐνοικούσης εἰς τὸ κέντρον παντὸς ἀτόμου.

Δὲν ἀρκεῖ ἡ παιδεία· ἀπαιτεῖται καὶ ἦθος.—Καποδίστριας.

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Τὰς ἐπομένας εἰδήσεις περὶ τοῦ πλούτου τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν παρέχομεν ὡς ἀπόδειξιν ὅτι καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ἠδύνατο νὰ ἀποδόσῃ πλούτον ἰκανὸν νὰ κρατήσῃ τὰ παραγωγικὰ στοιχεῖα ἐν ταῖς ἐστίαις των. Αἱ μεταναστεύσεις ἀποδεικνύουν ὅτι οὔτε νοῦς οὔτε στοργὴ οὔτε ζῆλος ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ μέλλοντος ὑπάρχουν ἐν Ἑλλάδι. Διότι ἂν ταῦτα ὑπῆρχον, οὔδεις θὰ μετηνάστευεν ἀναζητῶν εὐμενεῖς συνθήκας βίου. Αἱ συνθήκαι τοῦ βίου ἐν Ἑλλάδι εἶνε δυσμενεῖς καὶ φυσικῆ τούτων συνέπεια—συνέπεια ἀκατάσχετος—εἶνε ἢ μετανάστευσις εἰς χώραν παρέχουσαν τὰς εὐμενεστέραις τῶν συνθηκῶν. Ἐάν ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχε νοῦς θὰ ὑπῆρχε διοίκησις καὶ ἂν ὑπῆρχε διοίκησις θὰ ὑπῆρχε γεωργία. Ἡ Ἀμερικὴ ἐστῆσε μέγαν μαγνήτην ἔλκοντα τὰ παραγωγικὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ διὰ μὲν πολλὰς τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ὁ μαγνήτης οὗτος ἀπέβη εὐεργετικὸς ἀποσπῆσας πλεονάζοντα πληθυσμὸν. Ἄλλ' ἢ Ἑλλὰς ἔχει ἀνάγκην τοῦ πληθυσμοῦ της, καὶ ἂν θέλῃ νὰ τὸν κρατήσῃ, εἰς μόνος τρόπος ὑπάρχει νὰ στήσῃ ἀντιμαγνήτην ἔλκοντα τὸν πληθυσμὸν της εἰς τὸ ἔδαφός της. Ἄν τοῦτο δὲν δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ ἐντὸς εἰκοσαετίας θὰ μεταναστεύσουν καὶ αὐτοὶ οἱ βουλευταὶ οἱ δήμαρχοι, καὶ οἱ ἐφημεριδογράφοι. Ἴσως δὲ τότε νουνεχῆς τις φυλὴ τῶν βαλκανίων μὲ πολιτικὴν σύνεσιν καὶ γεωργικὸν ζῆλον ἀναλάβῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ὑπὸ τὴν εὐθύνην της, εἰς μνήμην τῶν ὀνείρων μας περὶ ἀποστολῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ εἰς δόξαν τῶν πολιτευομένων μας.

Αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι ὀφείλουσι τὸν καταπληκτικὸν πλούτον των εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἐπὶ τῆς γεωργίας. Ἡ βύσις τῆς οικονομικῆς εὐεξίας τῆς Ἀμερικῆς ὅπως καὶ τῆς Ἀγγλίας εἶνε ὁ γεωργικὸς ζῆλος. Ὁ ἀμερικανὸς γεωπόνος εἶνε ὅλως νέος τύπος τοῦ πολιτισμοῦ. Ἄλλοτε ἐμόχθει διὰ νὰ ζήσῃ. Σήμερον διοικεῖ γαίας ὡσανεὶ ἦσαν μεγάλα ἐργοστάσια, καὶ εἶνε ἐπιστήμων πλήρης ἰδεῶν καὶ σχεδίων. Ἡ ἐποχὴ τῆς εὐπορίας ἐν Ἀμερικῇ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1897 ὅτε ὁ σίτος ἐφθασεν εἰς μεγάλας τιμὰς. Ἐν Εὐρώπῃ ἀκριβῶς τότε συνέπεσε νὰ εἶνε ἔτος δυσπορίας. Τὸ ἐντεῦθεν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐμέτρησαν εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας πέντε δισεκατομμύρια φράγκα πρὸς ἀγορὰν γεωργικῶν προϊόντων. Ὁ κ. Κάσσων γράφει περὶ τῆς καταπληκτικῆς ταύτης εἰσροῆς χρυσοῦ ἐκφράζεται κατὰ τὸν ἐξῆς παραστατικὸν καὶ γραφικὸν τρόπον. Θες τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ σφυγμοῦ σου καὶ μέτρησον. Μὲ ἕκαστον σφυγμὸν δυ μετρᾶς χίλια φράγκα πίπτουν εἰς τὰ βαλάντια τοῦ ἀμερικανοῦ γεωπόνου. Εἰς ἀμερικανικὸς ἄμνητος δύναται νὰ ἀγοράσῃ τὸ Βέλγιον συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ βασιλέως. Δύο ἐτῶν ἀμερικανικῆ γεωργία θὰ ἠγόραζε τὴν

Ἰταλίαν τριῶν τὴν Αὐστρουγγαρίαν καὶ πέντε τὸ κράτος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν. Ἐξ ὅλων τῶν γεωργικῶν πολιτειῶν τῆς Συμπολιτείας ἡ Ἰόβα εἶνε ἡ πλουσιωτέρα. Ὄταν οἱ Ἰνδοὶ ἐπώλησαν τὴν Ἰόβαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἔλαβον 40 λεπτὰ τὸ στρέμμα. Ἐλαβον ἐν ὅλῳ 13 ἑκατομμύρια φράγκα καὶ πολλοὶ πολιτευταὶ διεμαρτυρήθησαν ἰσχυρισθέντες ὅτι ἦτο ὑπέρογκον τὸ τίμημα τοῦτο τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰόβας. Ἐντούτοις τὰ αὐτὰ ἄτινα παράγει ἡ Ἰόβα ἤδη ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀξίζουσι 60 ἑκατομμύρια φράγκα. Ἄλλ' ὅ,τι διεκεντήσε τὴν γεωργικὴν ταύτην ἀνάπτυξιν εἶνε ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις. Ὑπάρχουν ὅλοεν δεκαπέντε χιλιάδες νέοι γεωπῶνοι διπλωματοῦχοι τῶν γεωργικῶν σχολῶν. Ἀφ' ὅτου τῷ 1875 ἰδρύθη ὁ πρῶτος γεωργικὸς σταθμὸς, πενήκοντα ἄλλοι προέκυψαν καὶ λειτουργοῦσιν ἐν πάσῃ ἀκμῇ. Ὑπάρχει καὶ Γεωργικὸν Τμῆμα τῆς ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως πρὸς συντήρησιν τοῦ ὁποῦ ὁ ἀμερικανικὸς λαὸς πληροῦει 55 ἑκατομμύρια φράγκα τὸ ἔτος. Ὅτι ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε πλουτογόνος παράγων ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς μόνος καθηγητῆς τῆς ἐν Ἰόβα γεωργικῆς σχολῆς διὰ τῶν πειραμάτων του ἀνεκάλυψεν μέθοδον δεκαπλασιάζουσαν τὴν παραγωγὴν. Οἱ ἀμερικανοὶ γεωπῶνοι ὑπῆρξαν πάντοτε σκαπανεῖς εἰς τὰς γεωργικὰς μηχανὰς, ἀλλ' ὅ,τι οἱ πατέρες των ἐπραξαν εἶνε μηδὲν ἐν συγκρίσει πρὸς ὅ,τι πράττουσιν αὐτοὶ σήμερον. Εἰκοσιπέντε χιλιάδες μηχαναὶ γκαζολίνης κατεσκευάσθησαν πέρυσιν ἐν Milwaukee καὶ δὲν ἰκανοποίησαν τὴν ζήτησιν. Μετ' ὀλίγον αἱ μηχαναὶ αὗται θὰ κινοῦνται διὰ οἰνοπνεύματος ὅπερ οἱ γεωπῶνοι ἐξάγουσιν ἀπὸ τὰ γεώμηλα ἀντὶ δαπάνης σμικρίστης. Ἐν μόνῃ τῇ Γερμανίᾳ εἰσὶν ἤδη ἐν χρήσει 85 χιλιάδες μηχανῶν οἰνοπνεύματος. Τὸ τσιφλίκιον ἐν Ἀμερικῇ κατέστη ἐργοστάσιον. Τέσσαρα πέμπτα τῶν ἐργασιῶν του ἐκτελοῦνται διὰ μηχανῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ πῶς ἡ Ἀμερικὴ δύναται νὰ παράγῃ τὸ ἐν πέμπτον τοῦ σίτου τῆς οἰκουμένης, καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ βάμβακος καίτοι ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν εἶνε τὸ εἰκοστὸν τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους. Κατὰ πρόχειρον ὑπολογισμὸν ὁ χρόνος ὁ ἀπαιτούμενος πρὸς χειρισμὸν σίτου ἐνὸς στρέμματος ἠλαττώθη ἀπὸ ἐξήκοντα μίαν ὥρας, εἰς τρεῖς διὰ τῆς χρήσεως τῶν μηχανῶν. Διὰ τὸν χόρτον ἀπαιτοῦνται τέσσαρες ὥραι ἀντὶ εἰκοσιμιάς· διὰ τὴν βρώμην ἑπτὰ ἀντὶ ἐξήκοντα ἐξ'· διὰ τὰ γεώμηλα τριάκοντα ὀκτὼ ἀντὶ ἑκατὸν ἐννέα.

Εἰς στρογγυλοὺς ἀριθμοὺς ἡ Ἀμερικὴ εἶνε τὸ 12^{ον} τῆς σφαίρας ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν, ὡς πρὸς δὲ τὸν πληθυσμὸν εἶνε τὸ 20^{ον} τοῦ παγκοσμίου πληθυσμοῦ, καὶ ἐν τούτοις παράγει σχεδὸν τὸ ἡμισυ τοῦ ὅλου τῶν προϊόντων τῆς Γῆς. Οἱ σιδηρόδρομοι κάλλιον παντὸς ἄλλου μέτρου δεικνύουν τὴν ὑλικὴν εὐπορίαν ἐνὸς ἔθνους, ἐπομένως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἀμερικανικὴν εὐπορίαν

ὅταν λάβωμεν ὑπὸ σημείωσιν ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἔχει σχεδὸν τοὺς ἡμίσεις σιδηροδρόμους τοῦ κόσμου. Οἱ σιδηροδρόμοι τοῦ κόσμου εἶνε 570,000 μίλλια, ἡ δὲ Ἀμερικὴ ἔχει 225,000 μίλλια. Δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν ὅτι ἐντὸς δεκαετίας ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς θ' αὐξήσῃ κατὰ 20 ἐκ., καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἡ Ἀμερικὴ θὰ ἀριθμεῖ περὶ τὰ 130 ἐκ. κατοίκων, καὶ κατὰ τὸ 1950 περὶ τὰ 200 ἐκ.

Ἄλλ' οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἀμερικῆς δὲν εἶνε προδόται τοῦ ἀμερικανικοῦ μέλλοντος. Τὴν εὐημερίαν μελλουσῶν γενεῶν θεωροῦσιν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην διαπιστευθεῖσαν αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο ἀνησυχοῦσι μήπως τὰ 200 ἑκατομμύρια τῶν ἀμερικανῶν οἴτινες θ' ἀποτελοῦσι τὴν Συμπολιτείαν τῶ 1950 δὲν εὖρωσιν στερεοῦς τοὺς οἰκονομικοὺς πόρους τῆς χώρας. Τὸν παρελθόντα Μάιον συνεκλήθη ἐν Οὐασινγκτῶνι ὑπὸ τοῦ Ρούζβελτ Συνδιάσκεψις ἵνα λάβῃ τὸ θέμα τοῦτο ὑπὸ σοβαρὰν μελέτην ἀπέναντι τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ παρούσα γενεὰ ἀφαιρεῖ ἴσως ἰπὲρ τὸ δέον ἀπὸ τὰς φυσικὰς δυνάμεις τῆς χώρας. Ἡ καταστροφή τῶν δασῶν παραδείγματος χάριν βαίνει μετὰ τόσῃ ταχύτητος ὥστε ἀπειλεῖται νὰ ἐκλείψῃ ἡ ξυλική. Κατὰ συνέπειαν, διὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ ὕδατος, μελετᾶται σπουδαίως ἡ ἀναδάσωσις τῆς χώρας. Ἐπίσης προβλέπεται κίνδυνος τῆς παραγωγῆς τοῦ σιδήρου. Ἡ Ἀμερικὴ παράγει τὸ ἥμισυ τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς τοῦ σιδήρου τοῦ κόσμου. Μεθ' ὅλου τὸν γιγάντιον αὐτὸ ποσόν, λαμβάνεται πρόνοια κατὰ τῆς ἐξαντλήσεως. Ἀλλὰ τὴν πλείονα ἀνησυχίαν ἐμποιεῖ ἡ παροχὴ τοῦ ὕδατος. Τὸ σχέδιον τοῦ Λάιτον περὶ τῶν δεξαμενῶν τῆς πολιτείας Ὀχάιο εἶνε γιγάντιον καὶ θὰ στοιχίσῃ 500 ἑκατομμύρια φράγκα. Θὰ παράγῃ ἠλεκτρισμὸν δέκα ἑκατομμυρίων ἵππων δυνάμεως, ἀξίας 1—4 δισεκατομμυρίων φράγκων κατ' ἔτος. Ἐτερον σχέδιον ἀφορᾷ τὴν γονιμοποίησιν στέρου ἐδάφους 200 ἐκ. στρεμμάτων. Ἡ δαπάνη πρὸς τοῦτο ὑπολογίζεται εἰς 3—50 δολλάρια κατὰ στρέμμα, ἀλλὰ ἡ μέλλουσα ἀξία ἔσται πολλαπλασία, διότι προϋπολογίζεται εἰς 50 δισεκατομμύρια φράγκα κατ' ἔτος δηλαδὴ εἰς εἰσόδημα πολὺ μείζον τοῦ εἰσοδήματος τοῦ πραγματοποιουμένου ἀπὸ τὰ γεωργικὰ προϊόντα. Πέρυσιν ἡ γεωργία ἀπέδωκεν ὀλικὸν ποσὸν 30 δισεκ. φράγκων.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἰσὶν ὄντως καταπληκτικοὶ καὶ ὅταν ὁ Ἕλλην ἀναλογισθῇ ὅτι αἱ κολοσσιαῖαι αὗται πρόοδοι ἐπιτυγχάνονται διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τῶν γεωργῶν καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν ἰθυνόντων τὰς τύχας τοῦ ἀμερικανικοῦ ἔθνους, δὲν δύναται νὰ μὴ ἐκφέρῃ κραυγὴν ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν ἀνθρωπίσκων οὗς ὁ ἡλίθιος λαὸς τῆς Ἑλλάδος περιβάλλει διὰ πολιτικῆς ἐξουσίας ὅπως καθιστῶσιν ἀχρηστον τὸ εὐφορώτατον ἑλληνικὸν ἔδαφος.

ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΣΩ.

Ὅταν πρὸ εἰκοσαετίας ἐξέδιδον ἐν Ἀθήναις τὸ ἀρδην ὀλίγον ἐφантаζόμενην ὅτι ὁ ἀγγλος ἑλληνοιστῆς καὶ σοσιαλιστῆς ὅστις μοῦ ἔγραφεν ἐνθαρρύνων με εἰς τὸ ἔργον μου, καὶ ὅστις ἀνεγίνωσκε τὰ ἄρθρα μου μὲ τόσον ἐνδιαφέρον, ἐμελλε ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς ὁ μεγαλοφυέστερος τῶν ἀγγλων δραματικῶν ἀπὸ τοῦ Σαίξπηρου. Πολλὰς ἐπιστολάς ἀντήλλαξα μετ' αὐτοῦ καὶ ὅτε ἐπεσκέφθην τὴν Ἀγγλίαν εὐτύχησα νὰ συνάψω φιλίαν μετ' αὐτοῦ. Ὁ Γεώργιος Βερνάρδος Σῶ μέχρι πρὸ δεκαετίας ἦτο εἰς τῶν διακρινομένων λογογράφων, δημηγόρων, τεχνοκριτῶν καὶ κοινωνιολόγων τοῦ Λονδίνου. Ἡ φήμη του βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐξηπλοῦτο ἀνα τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὁ κόσμος ἰδίως εἰλκύνετο πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τῆς χαριτολογίας μεθ' ἧς πάντοτε ὁμιλεῖ. Αἱ αἴθουσαι ἐν αἷς ἐποιεῖτο διαλέξεις ἦσαν πάντοτε κατάμεστοι. Πρὸ δεκαετίας τὰ ἰδεώδη τοῦ Βερνάρδου Σῶ δὲν εἶχον κατακτήσει τὸ ἔδαφος ὅπερ κατέχουσι σήμερον. Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ ἀκρεοφαγία, ὑπὸ τῆς μεγάλῃς πλειονότητος ἐθεωροῦντο ἰδιοτροπίαί καὶ ὁ κηρύσσωσιν αὐτὰς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπίδρασιν ἣν πάντοτε ἐξασκεῖ ἡ κάπως χλευαστικὴ στάσις τοῦ πλήθους. Καὶ ὁ Σῶ δὲν ἀπετέλει ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος, ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἠκιστα ὑπόπτειν ὅτι ὀπισθεν τοῦ χαριτοεποῦς καὶ ἰδεολόγου ἐκρύπτετο μεγαλοφυῖα πρώτου μεγέθους, ἐκρύπτετο ὁ σοβαρότερος κοινωνικὸς ἀναμορφωτῆς τοῦ αἰῶνος. Ὁ Σῶ ἄφινε τὰ πλήθη νὰ ποτισθῶσιν ἀπὸ τὸ ἄλας τῶν ἰδεῶν του ἅς διευτύπου πάντοτε ἐν σαγηνευτικῇ εὐτραπέλιᾳ καὶ παραδοξολογίᾳ. Ἡ στρατηγικὴ του ἐπέτυχε διότι καθ' ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον ἡ ἐλκτικὴ του δύναμις τόσῳ ἰσχυροποιήθη ὥστε οἰαδήποτε εὐτραπέλια οἰαδήποτε παραδοξολογία τοῦ Βερνάρδου Σῶ εἶνε ἀπόφθεγμα ἐνεργούν ὡς μαγεία ἐπὶ πάντων. Κατ' ἀρχὰς ἡ τάσις ἦτο νὰ λέγεται “ὁ Βερνάρδος Σῶ εἶνε μὲν σοσιαλιστῆς καὶ φυτοφύγος, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶνε σοφὸς καὶ γράφει μὲ καταπληκτικὴν δύναμιν καὶ μὲ σαγηνεύουσιν χάριν.” Ἡ τάσις κατόπιν ἦτο νὰ λέγεται. “Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ φυτοφαγία εἶνε ζωτικώτατα συμφέροντα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἄλλως δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συνηγορῇ αὐτῶν μετὰ τόσῳ ἀκοιμήτου ζήλου ἀνθρωπος ὡς ὁ Βερνάρδος Σῶ.” Ἀπαξ διὰ τῆς διανοητικῆς του ἀδρότητος καὶ τοῦ ἀπερίττου τρόπου του κατορθώσας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀγγλικοῦ κοινού—καὶ εἰργάσθη πρὸς τοῦτο μεγαλοφυῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη—ἤρξατο νὰ μεταθέτῃ τὴν βᾶσιν τῶν ἐργασιῶν του ἐπιδοθεῖς εἰς τὴν δραματογραφίαν. Τίς θὰ προσήρχετο εἰς τὸ θέατρον ν' ἀκούσῃ διδακτικὰ δράματα ἂν τὰ δράματα ταῦτα δὲν ἦσαν τοῦ μεγαλοφυοῦς Σῶ; Οἱ μαργαρίται του, καὶ οἱ σπινθήρες τῆς εὐφύας του θὰ παρεβλέποντο. Ἄλλ' ὁ Σῶ ἔχει ἤδη προδιαθέσει τὸ κοινὸν ὑπὲρ

τῶν προϊόντων τῆς διανοίας του. Καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου δράματος ὅπερ παρεστάθη εἰς τὰ θέατρα τοῦ Λονδίνου πρὸ δεκαετίας μέχρι τοῦ πρὸ δύο μηνῶν παρασταθέντος *Getting Married* (ὅπερ ἐγράφη ἐπίτηδες ἐναντίον ὄλων τῶν κανόνων τῆς δραματικῆς τέχνης) δὲν παρεστάθη δράμα του τὸ ὁποῖον νὰ μὴ συγκεντρώσῃ χιλιάδας θεατῶν καὶ νὰ μὴ καταστῇ τὸ μέγα φιλολογικὸν γεγονός τῆς ἡμέρας. Σχεδὸν καθ' ὄλων τῶν δραμάτων τοῦ Σῶ οἱ κριτικοὶ ἐπέπεσαν ἀκάθεκτοι. Ἐν τούτοις ὄλα ἀνεξαιρέτως θριαμβεύουν καὶ πρὸ δύο μηνῶν ἐν αὐτῶν ἡ *Candida* παρεστάθη γαλλιστὶ ἐν Παρισίοις. Ἄλλὰ καίτοι παράγει ἐν καθ' ἑκάστου μῆνα, δὲν περιορίζεται εἰς τὴν δραματογραφίαν. Τὸ πνεῦμα του εἶνε ἀνεξάντλητος πηγὴ ζωῶν ἰδεῶν ἃς ἐξαγγέλλει διὰ διαλέξεων περὶ παντὸς θέματος, κοινωνιολογικοῦ, ἀνθρωπιστικοῦ καὶ ψυχολογικοῦ. Ἐπίσης καθ' ἑκάστην δέχεται δημοσιογράφους ζητοῦντας συνέντευξιν, καὶ ἀπαύστως γράφει ἕκτενεις ἐπιστολάς εἰς τοὺς *Times* καὶ ἄλλας ἐφημερίδας. Εἶνε περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι τὰ βιβλία ἅτινα γράφονται περὶ αὐτοῦ εἶνε μέχρι τοῦδε ἀρκετὰ νὰ ἀπαρτίσωσι βιβλιοθήκην ἰκανῶν διαστάσεων. Ἄλλ' εἶνε λίαν ἀξιοσημείωτον ὅτι τὸ ἀληθὲς γνῶρισμα τοῦ ἀνδρὸς—δηλαδὴ ἡ σοβαρὰ αὐτοῦ πρόθεσις νὰ ὑπηρετήσῃ μέγαν κοινωνικὸν ἀγῶνα καὶ ἡ θαυμαστὴ ἀφοσίωσις του εἰς αὐτὸν—γνῶρισμα ὅπερ κρύπτεται ὅπισθεν τοῦ εὐφυολόγου καὶ παραδοξολόγου ἀγορητοῦ καὶ λογογράφου—σχεδὸν ἐντελῶς διαφεύγει τὴν προσοχὴν τῶν περὶ αὐτοῦ γραψάντων οὓς ἐλκύει καὶ θαμβώνει μόνον ἡ λογογραφικὴ αἴγλη καὶ δύναμις αὐτοῦ. Ἐντούτοις αὐτὸ τὸ γνῶρισμα εἶνε ἡ μία καὶ ἐνιαία ἐμπνευσις τῆς δράσεώς του. Αἴφνης ἐκδίδεται ἐμβριθὲς τόμος περὶ Σῶ καὶ ὁ συγγραφεὺς δι' ὀλίγων φράσεων ἀναφέρεται εἰς τὰς ἰδέας τοῦ Σῶ περὶ διαιτητικῆς μεταρρυθμίσεως κατὰ τρόπον ἐλέγχοντα ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται ἐπεισοδιακῶς παρεισέφρυσαν εἰς τὸ φρόνημα τοῦ Σῶ καὶ ὅτι εἶνε ἀνάξια μνείας. Καὶ ὅμως αὗται αἱ ἰδέαι εἶνε οὐσιαστικὸν μέρος τοῦ χαρακτήρος περὶ οὗ ὁ ἐμβριθὲς τόμος, ὅπως οὐσιαστικὸν μέρος αὐτοῦ εἶνε καὶ ἡ ἀποστροφή ἢ εἰς πᾶν ἔργον τοῦ ὁ Σῶ ἐκφράζει κατὰ τῶν βαρβαροτήτων τοῦ πολιτισμοῦ, κατὰ τῶν ἀπανθρωπιῶν τῆς κοινωνίας, κατὰ τῆς ἠθικῆς πωρώσεως, κατὰ τῶν ὑποκρισιῶν τοῦ “καλοῦ κόσμου” καὶ κατὰ τοῦ ζυγοῦ τῆς κεφαλαιοκρατίας. Ἡ ἀφθονος ὕλη δι' ἧς πλαισιοῖ τὰς ζώσας ἰδέας του καὶ ἐκθέτει αὐτὰς εἶνε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πολύτιμος καὶ ἀνταξία πολλῶν μονογραφιῶν, ἀλλ' αὐτὴ εἶνε μόνον ὑπηρετικὴ τοῦ σοβαροῦ σκοποῦ ὃν ὁ Σῶ ἐπιδιώκει δίδων ἐκφρασίαν εἰς τὰς μεγάλας ἀληθείας αἵτινες συνδέονται στενῶς μὲ τὸ μέλλον καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιοῦτος ἀριστοτέχνης εἶνε σπάνιον φαινόμενον. Εἶνε ὁ πρωτοτυπώτατος τῶν ἐπαναστατῶν, σείων τὰ τεύχη τῆς Ἱερικοῦς διὰ τῆς θυμηδίας. Ἀμφι-

βάλλω ἂν μεθ' ὄλα τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα, ἐδόθη ἀκόμη ἡ ἀληθὲς προσωπογραφία τοῦ Σῶ. Καὶ ἡ θυμηδία αὐτὴ ἦν προκαλεῖ δὲν εἶνε ποσῶς ὡς τῶν λοιπῶν χαριτολόγων, εἶνε ἀπαύγασμα πνεύματος πλουσίου, γνησίου, αὐθορμήτου, καὶ εἶνε δῶρον δι' οὐ μόνος ὁ Βερνάρδος Σῶ φαίνεται προικισμένος. Εἶνε μοναδικὸς δὲ διότι εἰς τὸ μέγα ἰδεῶδες ὅπερ ὑπηρετεῖ ὄχι μόνον ὑπέταξε τὰς δυνάμεις του καὶ τὰ χαρίσματα του, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνέπτυξε καὶ τὰ ἐπλούτισε ἐπίτηδες ἵνα τὰ ὑποτάξῃ τελεσφορῶτερα. Τοιοῦτος ὢν ἐνῶ ἀποθαυμάζεται ὑπὸ τῶν κριτικῶν καὶ λογογράφων συγχρόνως συνταράττει αὐτοὺς διότι οὗτοι ἐσυνείθισαν εἰς φυσιογνωμίας διαφόρου τύπου—εἰς κορυφὰς δηλαδὴ τῶν γραμμῶν, καὶ τῆς ποιήσεως, δράσεως ὄχι ὑπὲρ ἐνὸς μεγάλου γενικοῦ σκοποῦ ὡς ὁ Σῶ, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως τῶν ἰδιωτικῶν τῶν ἐπιδιώξεων. Ἐξ ὄλων τῶν προσωπογραφιῶν τοῦ Σῶ ἃς ἀνέγνωσα, ἡ ὑπὸ τοῦ Salt γραφεῖσα ἐν τῇ *Humane Review* τοῦ Ἀπριλίου εἶνε ἡ μόνη διορατικὴ καὶ ἀληθής. Ἀνακαλύπτει τὸν ἀληθῆ Βερνάρδον Σῶ ὅπισθεν τῶν προχωμάτων τῆς εὐφυίας του, καὶ τὸν παρουσιάζει προσκαλῶν ἡμᾶς νὰ ἀναμετρήσωμεν τὸ γιγάντιον ἀνάστημα τοῦ ἀριστοτέχνου, τοῦ φιλοσόφου, τοῦ ἀνθρωπιστοῦ, τοῦ ἀναμορφωτοῦ. Καὶ ἐὰν δέ τις ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν διδασμάτων του, δὲν ἔχει ἢ νὰ στραφῇ πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον ὃν ὁ Σῶ διύγει ἐφαρμοζὼν τὰς ἀρχάς του. Τὴν προσωπικότητα ταύτην ἠθέλησα νὰ εἰσαγάγω ἐνώπιον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ διότι παρασκευάζω μετάφρασιν τινῶν ἐκ τῶν δραμάτων του. Ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ μεταγγίσουν νέαν ζωὴν εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογογραφίαν καὶ ὅτι τὸ δειλῶς ἐν Ἑλλάδι ἀνατέλλον δραματικὸν τάλαντον, θὰ κραταιωθῇ διὰ τοῦ βορείου τούτου αἵματος, κατὰ τὸ ἡμισυ κελτικῶν κατὰ τὸ ἡμισυ σαξωνικοῦ, ἀλλὰ οὐσιωδῶς ἄττικῶν ὑπὸ ἐποψίν σπινθηροβόλου εὐφυίας, δικαιοφροσύνης, καὶ ἀφελούς μεγαλείου.

Δαζάρου Βελέη “Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ” ὡς θεμελιωτῆς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἀθήναις 1908 Διὰ τῆς μονογραφίας ταύτης περὶ τοῦ Καποδίστρια ὁ κ. Βελέης δίδει εἰς 190 σελίδας εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων ἢν δὲν θὰ ἤδυνατό τις ν' ἀποτυπώσῃ εἰς τὸ πνεῦμα του ἕλλως εἰμὴ μελετῶν τόμους ὄλους ἑλληνικῶν καὶ ξένων συγγραμμάτων, λίαν δυσσευρέτων. Τὸ ἔργον εἶνε μετὰ πολλῆς κρίσεως γεγραμμένον καὶ μαρτυρεῖ ὄχι μόνον βαθεῖαν γνώσιν τοῦ θέματος ἀλλὰ καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτό. Ἡ γλώσσα του εἶνε γλαφυρὰ, σαφὴς καὶ νευρώδης.

Τὸ ἐξῆς περιέργον τετραστίχον εὔρον μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ φίλου μου κ. Μακφαίηλ οὗ ὁ πάππος ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἄγγλος διοικητῆς τῶν Κυθῆρων καὶ βραδύτερον τῆς Λευκάδος. Ὁ στρατηγὸς Μακφαίηλ εἶχε δεῖξει μέγαν ζῆλον πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Κυθήροις καὶ ἡ διευθύντρια ἐνὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντων γυναικειῶν σχολείων, Ἀγγελικὴ Στάη χαιρετίζει αὐτὸν ἀναχωροῦντα ἐκ τῆς Ἑπτανήσου τῷ 1830 διὰ τῶν στίχων τούτων :

Τῆς συσταθείσης ὑπὸ σοῦ σχολῆς τῆς γυναικειῆς, Ἐνθέρμως ἡ διδάσκαλος μ' αὐτῆς τὰς μαθητρίδας, Μακφαίηλ, δίδεσκον Κύθηρα ὄλαι μὲ γνώμην μίαν, Εὐπάθειαν σοὶ ἐπέυχοντα κ' ἐπάνοδον ταχείαν.